

Toelichting op voorgenomen wijzigingen van definities van habitattypen

Ministerie van LVVN, 8.12.2025

Samenvatting

De huidige definities van habitattypen maken gebruik van een verouderd overzicht van Nederlandse plantengemeenschappen. De bestaande definities sluiten daardoor meestal niet goed aan op de huidige praktijk van karteringen van habitattypen, wat leidt tot onduidelijkheid of knelpunten bij monitoring, vergunningverlening en maatregelen. Om het natuurbeleid uitvoerbaarder te maken, is een actualisatie van deze definities noodzakelijk.

In de praktijk is veel ervaring opgedaan met het in kaart brengen van vegetaties, het vertalen naar habitattypen en het gebruik daarvan in beheer en beleid. In 2023 is daarom geïnventariseerd welke aanpassingen wenselijk zijn volgens gebruikers in het veld en in het beleid. Op basis van hun inbreng is een maatwerkvoorstel ontwikkeld voor aanpassingen van de definities, zodat deze - aanvullend op de noodzakelijke vertaling naar de nieuwe indeling in plantengemeenschappen - beter aansluiten op de praktijkervaring en beleidsmatige wensen. De definities sluiten (waar nodig) ook nauwer aan bij de Europese vereisten. Dit draagt bij aan rechtszekerheid en een eerlijk speelveld voor betrokken partijen in het landelijk gebied en binnen Europa.

Inleiding

In 2017 is het standaardwerk 'Revisie Vegetatie van Nederland' verschenen (Schaminée e.a., 2017). De publicatie hiervan maakte het noodzakelijk om de definities van habitattypen te herzien, omdat vegetatiekaarten, die de basis vormen voor habitatkarteringen, met die nieuwe 'taal' werken, in plaats van de 'taal' die in de definities van habitattypen wordt gebruikt (De Vegetatie van Nederland 1995-1999 en de vegetatiecatalogus van Staatsbosbeheer). Voor degenen die habitatkaarten maken en gebruiken, moet duidelijk zijn wat de vertaling is van de nieuwe vegetatietypen naar habitattypen. Daartoe is vanaf 2018 gebruik gemaakt van een 'was-wordt-lijst'¹ (verzorgd door WEnR en LVVN), maar daar staan ook gevallen in die om nadere besluitvorming vragen, omdat niet op voorhand duidelijk is of een veranderd of nieuw vegetatietype tot een habitatype behoort (en zo ja: welke). De lijst kon dus slechts deels duidelijkheid geven en bevatte daarnaast in feite voorlopige voorstellen die nog beoordeeld moesten worden. In de loop der jaren is ook gebleken dat gebruikers van de habitatdefinities (karteerders, onderzoekers, overheden, beheerders) wensen hebben om habitatdefinities op bepaalde punten te wijzigen. De vegetatierevisie was een mooie aanleiding om ook al die voorstellen tegen het licht te houden en daar besluiten over te nemen.

Werkwijze

WEnR heeft in 2023 de opdracht gekregen om het Profielendocument te actualiseren, met speciale aandacht voor de definities van habitattypen. De opstelling van de definitietabel is verzorgd door een werkgroep, met specialisten op het vlak van habitattypen. De werkgroep was daarmee onderdeel van de WEnR-opdracht (momenteel wordt nog gewerkt aan de definities van H1110, H1140 en H1170 in een afzonderlijke opdracht aan WMR).

Bij het opstellen zijn twee parallelle sporen bewandeld. Vanuit het werk dat is gedaan aan de Revisie Vegetatie van Nederland, is een vertaaltabel gemaakt van de oude naar de nieuwe indeling. In deze 'was-wordt-lijst' is aangegeven in welke gevallen de code en/of de naam van de plantengemeenschap² zijn veranderd zonder dat de inhoud is aangepast en in welke gevallen (ook) de inhoud is gewijzigd. In het laatste geval is een voorstel gedaan hoe de nieuwe plantengemeenschappen het beste kunnen worden verwerkt in de habitatdefinities. Daarbij is rekening gehouden met de karteerpraktijk.

Daarnaast is geïnventariseerd of er bij gebruikers van habitattypen wensen bestaan om definities te veranderen. In de loop der jaren waren namelijk bij zowel WEnR als het ministerie signalen binnengekomen dat die veranderingen nodig zouden zijn vanwege bijvoorbeeld een betere aansluiting bij

¹ Dit is een complete lijst van vegetatietypen, met een omzetting van de typen van De Vegetatie van Nederland en de Staatbosbeheer-catalogus ('was') naar die van Revisie Vegetatie van Nederland ('wordt').

² Niet alleen uit De Vegetatie van Nederland, maar ook uit de catalogus van Staatsbosbeheer, omdat in de definities van habitattypen al gebruik werd gemaakt van die catalogus voor zover die aanvullend was op VvN (deze zijn te herkennen aan de aanduiding 'SBB-' in de code).

het natuurbeheer of een eenvoudiger manier van karteren. Via een enquête onder overheden, natuurbeheerders, onderzoekers en habitatkarteerders zijn ruim honderd suggesties voor aanpassing verzameld. Deze zijn vervolgens door de werkgroep habitatdefinities beoordeeld en omgezet naar concrete wijzigingsvoorstellen. Daarbij is gekeken of een definitiewijziging het ervaren probleem adequaat oplost én of het past in de Europese definitie^{3, 4}. Bij deze beoordeling is erop gelet wat de impact is van de aangedragen suggestie: bij een relatief grote impact (administratief of qua externe werking) moet het belang van een aanpassing ook relatief groot zijn. Als laatste voorbereidende stap is door LVVN getoetst of de voorstellen beleidsmatig ondersteund kunnen worden.

Het door de deskundigen voorbereide voorstel is besproken met alle voortouwnemers en het IPO, waarbij ambtelijk volledige overeenstemming is bereikt. Hierop is de definitietabel door de Directeur Natuur van het Ministerie van LVVN als *werkversie* vastgesteld. Deze werkversie is met name bedoeld voor toepassing in habitattypenkaarten en - meer in het algemeen - om professionals in het werkveld te informeren over de voorgenomen aanpassing van de definities. De definitietabel wordt pas (juridisch) geldig als hij wordt verwerkt in het in 2026 aan te passen Natura 2000 Profielendocument.

De wijzigingen op hoofdlijnen

Zoals hierboven vermeld, vallen de wijzigingen uiteen in enerzijds naamswijzigingen van plantengemeenschappen (zonder dat de inhoud is gewijzigd) en anderzijds de overige, inhoudelijke, wijzigingen.

De 1:1-vertaling van Revisie Vegetatie van Nederland is te vinden in de Definitietabel

Onderdeel van de (voorgenomen) definitiewijzigingen zijn de vertalingen vanuit de codes en namen van vegetatietypen zoals gebruikt in de bestaande definitietabel (gebaseerd op De Vegetatie van Nederland, aangevuld met de vegetatiecatalogus van Staatsbosbeheer) naar de indeling van de Revisie Vegetatie van Nederland (Schaminée e.a., 2017). Het overgrote deel van de wijzigingen betreffen (nagenoeg) 1:1-vertalingen tussen de beide vegetatiekundige indelingen. Deze zijn hierna *niet* vermeld, maar ze staan uiteraard wél in de Definitietabel (die in samenhang met deze toelichting moet worden gelezen) en ook in een volledige was-wordt-lijst die nog zal worden aangepast.

Verdergaande wijzigingen staan in deze toelichting

In onderstaand overzicht staan alle wijzigingen die verder gaan dan een 1:1-vertaling. Het betreft met name:

- a) *vegetatiekundige* vertalingen waarvoor een nadere toelichting nodig is;
- b) wijzigingen die voortkomen uit *voorstellen* die zijn ontvangen van overheden, natuurbeheerders, onderzoekers en habitatkarteerders;
- c) wijzigingen die noodzakelijk zijn om te voldoen aan de *Europese vereisten* (nieuwvestiging van vegetatie- en habitattypen of kennelijke fouten bij het interpreteren van de Europese definities).

Opzet van de toelichting op de wijzigingen per habitatype

Zoals ook in de huidige profielen, staan in onderstaand overzicht de vegetatietypen steeds genoemd met code, wetenschappelijke naam en Nederlandse naam. Daarna wordt vermeld of het vegetatietype alleen kwalificeert als wordt voldaan aan beperkende criteria en of het vegetatietype alleen kwalificeert als het in mozaïek met andere (met name genoemde) vegetatietypen voorkomt.

Bij de wijzigingen is in de toelichting o.a. vermeld waarom de wijziging nodig is. In de gevallen waar het alleen gaat om een vegetatiekundige vertaling (reden a) is de toelichting zeer beknopt, waarbij met name wordt vermeld hoe er tot op heden met het vegetatietype is omgegaan in karteringen. De toelichting is bij reden b en c uitgebreider; uit die toelichtingen blijkt of het gaat om aanpassen of toevoegen.

De veranderingen vanwege vegetatiekundige redenen (reden a) zijn **blauw** gekleurd. De overige gevallen (redenen b en c) zijn **rood** gekleurd. Deze kleuren worden ook in de bijbehorende Definitietabel gebruikt.

³ Veel voorstellen moesten worden afgewezen; dit zal nog worden verantwoord. Het ging daarbij o.a. om het erkennen van extra habitattypen: H1150, H6450, H9130 en H9150.

⁴ Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR28 (EC, 2013).

De wijzigingen per habitatype

H1110 Permanent overstromde zandbanken en H1140 Slik- en zandplaten

b P.M.

Bij beide habitattypen is een subtype A getijdengebied onderscheiden van een subtype B Noordzeekustzone. De tekst van beide profielen is echter intern tegenstrijdig. Volgens de meer algemene omschrijving gaat het om het verschil in dominantie van processen (met gevolgen voor abiotiek en biotiek), namelijk: in A domineert de getijwerking over de golfwerking en in B domineert de golfwerking over de getijwerking. In de definitietabel is dat omgezet in een sleutel op basis van de korrelgrootte van het substraat, namelijk slakkige en fijnzandige delen (A) versus grofzandige delen (B). Het blijkt echter uit sedimentkaarten dat in de Noordzeekustzone uitgebreid fijnzandige delen voorkomen (korrelgrootte kleiner dan 0,21 millimeter) terwijl de golfwerking daar – op open zee – duidelijk dominant is. En in de Waddenzee – waar de getijwerking duidelijk dominant is, behalve in de zeegaten tussen de eilanden – komen in en langs de geulen veel grofzandige delen voor (die laatste worden dan wellicht ondervangen door de bijzin “inclusief de tussenliggende diepere laagten en geulen”). Aan een oplossing voor de discrepantie wordt nog gewerkt.

Ook het onderscheiden van H1170B (zie hierna) zal consequenties hebben voor H1110 en H1140 (waartoe de biogene riffen nu behoren).

c H1170 Riffen

Toelichting: de naam is veranderd van ‘Riffen van open zee’ naar ‘Riffen’ (conform de officiële HR-naam) vanwege de toevoeging van subtype B (zie hierna).

c H1170A Riffen (geogeen)

Toelichting: de naam is veranderd van ‘H1170 Riffen van open zee’ naar ‘H1170A - Riffen (geogeen)’ omdat het voornemen is om de geogene riffen (bestaande uit stenen en grind) te beschouwen als een subtype van H1170. Zie verder bij subtype B.

H1170B Riffen (biogeen)

c Definitie: **P.M.:** zie Jak e.a. (in voorbereiding).

Toelichting: dit betreft een extra subtype, bestaande uit riffen die worden gevormd door dieren: mossels, oesters, zandkokerwormen (*Sabellaria*-spp.) en schelpkokerwormen (*Lanice conchilega*). Deze verbreding van de Nederlandse definitie van H1170 (nu beperkt tot geogene riffen) is noodzakelijk omdat biogene riffen nadrukkelijk tot de Europese definitie behoren en de door Nederland gekozen oplossing juridisch (en ecologisch) niet houdbaar is, omdat het onvoldoende bescherming biedt. De biogene riffen worden nu gezien als onderdeel van de *kwaliteit* van H1110, H1130, H1140 en H1160. Dat brengt echter een minder doeltreffende bescherming met zich mee dan als deze riffen worden erkend en beschermd als onderdeel van H1170. Mede hierom is in 2020 de motie-Futselaar in de Tweede Kamer aangenomen, waar een benadering nu invulling aan geeft.

De reden om binnen H1170 twee subtypen te onderscheiden is dat geogene en biogene riffen sterk verschillen in ontstaan/functioneren en deels ook in soortensamenstelling. Ze komen (meestal) niet samen voor.

c H1210 Schelpenbanken met pioniervegetatie (officiële HR-naam: Eenjarige vloedmerkvegetatie)

Code: r22Aa1, **wetenschappelijke naam:** Crithmo-Crambetum maritimae, **Nederlandse naam:**

Associatie van Zeevenkel en Zeekool, **beperkende criteria:** mits op schelpenbanken in het kustgebied.

Code: r23Aa1, **wetenschappelijke naam:** Atriplicetum littoralis, **Nederlandse naam:** Strandmelde-associatie, **beperkende criteria:** mits op schelpenbanken in het kustgebied.

Code: r23Ab1, **wetenschappelijke naam:** Salsolo-Cakiletum maritimae, **Nederlandse naam:** Associatie van Loogkruid en Zeeraket, **beperkende criteria:** mits op schelpenbanken in het kustgebied.

Toelichting: dit betreft een extra habitatype, dat al wel meer dan tien jaar geleden is ontstaan, maar nog niet bekend was ten tijde van het aanwijzen van de gebieden. De genoemde drie vegetatietypen zijn sterk toegenomen in het kustgebied (met name 23Ab1), maar eerst op kunstmatige substraten (zoals de Afsluitdijk) en pas daarna op niet-overstromde schelpenbanken in getijdenwateren. Omdat

vegetatietypen op kunstmatige substraten altijd zijn uitgesloten van de (half)natuurlijke habitattypen, blijft het overgrote deel van r22Aa1, r23Aa1 en r23Ab1 niet beschermd. Het habitatype betreft voornamelijk kleine voorkomens in met name de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Oosterschelde. N.B.: er is ook melding gemaakt van het verwante habitatype H1220 (Meerjarige vegetatie van keienstranden). De kennelijk zeer kleine stukjes met meerjarige vegetatie op schelpenbanken worden echter beschouwd als onderdeel van H1210 en worden niet afzonderlijk onderscheiden als habitatype H1220.

a H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)

Code: r26Aa3, **wetenschappelijke naam:** Salicornietum decumbentis, **Nederlandse naam:** Associatie van Kortarige zeekraal, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 25Aa1 (betreft in feite een vegetatiekundige opsplitsing / verduidelijking).

H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)

a - Code: r27RG5, **wetenschappelijke naam:** RG Spergularia salina-[Asteretea tripolii], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zilte schijnspurrie van het Verbond van de Zeeaster-klasse, **beperkende criteria:** mits in het buitendijkse kustgebied.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 26Aa1 of 26Ab1.

- Code: r27RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Plantago maritima-[Asteretea tripolii], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zeeweegebree van het Verbond van de Zeeaster-klasse, **beperkende criteria:** mits in het buitendijkse kustgebied.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 26Aa2.

c - Code: r30RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Cotula coronopifolia-[Bidentetea tripartitae/Asteretea tripolii], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Goudknopje van de Tandzaad-klasse en de Zeeaster-klasse, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H1330A

Toelichting: voorheen mogelijk opgevat als onderdeel van kwalificerende vegetaties; bestaat op de schorren slechts kleine oppervlakten; hoewel goudknopje een ingeburgerde soort is, gedraagt hij zich niet invasief.

a - Vier mozaïek-vegetatietypen komen te *vervallen* (8Bb2, SBB-12B-c, SBB-12B-d en SBB-12B-m) omdat ze inmiddels in al genoemde vegetatietypen vallen of niet op schorren voor blijken te komen.

H1330B Schorren en zilte graslanden (binnendijks)

c - Code: r12Ba3b, **wetenschappelijke naam:** Trifolium fragiferi-Agrostietum stoloniferae centauretetosum, **Nederlandse naam:** Associatie van Aardbeiklaver en Fioringras (subassociatie met Fraai duizendguldenkruid), **beperkende criteria:** mits in het binnendijkse kustgebied.

Toelichting: in principe worden alle vegetaties van buitendijks H1330 ook genoemd bij binnendijks H1330, tenzij een vegetatie nog nooit binnendijks is aangetroffen. Bij de habitatkartering blijkt r12Ba3b ook binnendijks te zijn aangetroffen (melding IPH 2017); hij moet dus worden toegevoegd bij subtype B.

a - Code: r27RG5, **wetenschappelijke naam:** RG Spergularia salina-[Asteretea tripolii], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zilte schijnspurrie van het Verbond van de Zeeaster-klasse, **beperkende criteria:** mits in het binnendijkse kustgebied.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 26Aa1 of 26Ab1.

- Code: r27RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Plantago maritima-[Asteretea tripolii], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zeeweegebree van het Verbond van de Zeeaster-klasse, **beperkende criteria:** mits in het binnendijkse kustgebied.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 26Aa2.

c - Code: r30RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Cotula coronopifolia-[Bidentetea tripartitae/Asteretea tripolii], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Goudknopje van de Tandzaad-klasse en de Zeeaster-klasse, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H1330B.

Toelichting: voorheen mogelijk opgevat als onderdeel van kwalificerende vegetaties; bestaat op de zilte graslanden slechts kleine oppervlakten; hoewel goudknopje een ingeburgerde soort is, gedraagt hij zich niet invasief.

a - Drie mozaïek-vegetatietypen komen te *vervallen*: 8Bb2, SBB-12B-c, SBB-12B-d en SBB-12B-m) omdat ze inmiddels in al genoemde vegetatietypen vallen of niet op zilte graslanden voor blijken te komen.

b H2110 Embryonale duinen

Code: r24RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Leymus arenarius-[Ammophiletea/Cakiletea],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Zandhaver van de Helm-klasse en de Klasse van de vloedmerkgemeenschappen, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetatie van H2110.

Toelichting: voorheen doorgaans opgevat als VvN 23Ab1 (H2120), maar komt zeldzaam ook op stranden voor als onderdeel van H2110. Gezien de Europese definitie zou het onterecht zijn om hem niet te laten kwalificeren.

a H2120 Witte duinen

Code: r14RG11, **wetenschappelijke naam:** RG Elytrigia maritima-[Cladonio-Koelerietalia],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Zandkweek van de Fakkелgras-orde, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2120.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 23Ab1 of 23RG1; omdat het valt onder klasse r14 (niet r24) is het een mozaïektype.

Code: r24RG3, **Wetenschappelijke naam:** RG Leymus arenarius-[Ammophiletea/Cakiletea],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Zandhaver van de Helm-klasse en de Klasse van de vloedmerkgemeenschappen, **beperkende criteria:** mits in de buitenduinen.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk opgevat als r24Ab01.

H2130A Grijze duinen (kalkrijk)

a - Code: r14RG11, **wetenschappelijke naam:** RG Elytrigia maritima-[Cladonio-Koelerietalia],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Zeekweek van de Fakkелgras-orde, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en mits niet in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H2120.

Toelichting: onduidelijk hoe deze vegetatie voorheen is opgevat, aangezien de soort toen niet werd onderscheiden; mogelijk als VvN 23Ab1 of 23RG1.

Code: r14RG12, **wetenschappelijke naam:** RG Ononis repens subsp. repens-[Cladonio-Koelerietalia],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Kruipend stalkruid van de Fakkелgras-orde, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied, op een standplaats als van andere vegetaties van H2130A.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk als VvN 14Ca1 opgevat, mogelijk ook als 14Bb2 of 14Cb1.

b - Code: r14RG13, **wetenschappelijke naam:** RG Calamagrostis epigejos-[Cladonio-Koelerietalia],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Duinriet van de Fakkелgras-orde, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2130A.

Toelichting: dit is een verruigingsstadium van duingraslanden; het is niet consequent dat andere vormen van kwaliteitsvermindering wél in mozaïek zijn meegenomen en deze niet; naar analogie van bijvoorbeeld vergrassing in de heide, wordt zo'n vegetatietype alleen tot het habitattype gerekend (met matige kwaliteit) als het (nog) in mozaïek voorkomt, dus niet als het zelfstandig voorkomt.

a - Code: r14RG14, **wetenschappelijke naam:** RG Polypodium vulgare-[Cladonio-Koelerietalia],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Gewone eikvaren van de Fakkелgras-orde, **alleen in mozaïek** met zelfstandige en mozaïekvegetaties van H2130A.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk als niet-beschreven rompgemeenschap opgevat, maar mogelijk ook als VvN 14Bb2.

Code: r14RG21, **wetenschappelijke naam:** RG Jacobaea vulgaris-[Koelerio-Corynephoretea],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Jacobskruiskruid van de Klasse van de droge graslanden op zandgrond, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied, op een standplaats als van andere vegetaties van H2130A.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk wisselend opgevat als VvN 14Bb2, 14Cb1, 14Cb2 of een 14RG.

- Het mozaïek-vegetatietype 14-RG10-[14Cb] komt te *vervallen* omdat lage, droge kruipwilg-begroeiingen behoren tot een associatie of rompgemeenschap van type H2130 en hogere begroeiingen behoren tot klasse 38 en daarmee tot H2170.

H2130B Grijze duinen (kalkarm)

a - Code: r14RG12, **wetenschappelijke naam:** RG Ononis repens subsp. repens-[Cladonio-Koelerietalia],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Kruipend stalkruid van de Fakkелgras-orde, **beperkende**

criteria: mits in het kustgebied, op een standplaats als van andere vegetaties van H2130B.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk als VvN 14Ca1 opgevat, mogelijk ook als 14Bb2 of 14Cb1.

b - Code: r14RG13, **wetenschappelijke naam:** RG Calamagrostis epigejos-[Cladonio-Koelerietalia], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Duinriet van de Fakkелgras-orde, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2130B.

Toelichting: dit is een verzuigingsstadium van duingraslanden; het is niet consequent dat andere vormen van kwaliteitsvermindering wél in mozaïek zijn meegenomen en deze niet; naar analogie van bijvoorbeeld vergrassing in de heide, wordt zo'n vegetatietype alleen tot het habitatype gerekend (met matige kwaliteit) als het (nog) in mozaïek voorkomt, dus niet als het zelfstandig voorkomt.

a - Code: r14RG14, **wetenschappelijke naam:** RG Polypodium vulgare-[Cladonio-Koelerietalia], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Gewone eikvaren van de Klasse van de droge graslanden op zandgrond, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en mits niet in mozaïek met vegetaties van H2130A.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk als niet-beschreven rompgemeenschap opgevat, maar mogelijk ook als VvN 14Bb2.

- Code: r14RG21, **wetenschappelijke naam:** RG Jacobaea vulgaris-[Koelerio-Corynephoretea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Jacobskruiskruid van de Klasse van de droge graslanden op zandgrond, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied, op een standplaats als van andere vegetaties van H2130B.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk wisselend opgevat als VvN 14Bb2, 14Cb1, 14Cb2 of een 14RG.

- Het mozaïek-vegetatietype 14-RG10-[14Cb] komt te *vervallen* omdat lage, droge kruipwilg-begroeiingen behoren tot een associatie of rompgemeenschap van type H2130 en hogere begroeiingen behoren tot klasse 38 en daarmee tot H2170.

- Het mozaïek-vegetatietype 20Ab4 komt te *vervallen* vanwege het onderscheiden van een droog subtype H2170B.

a H2140A Duinheiden met kraaihei (vochtig)

Het vegetatietype SBB-11A3c komt te *vervallen* want de begroeiing is afgedekt met vegetatietype r11Aa03.

a H2140B Duinheiden met kraaihei (droog)

Het mozaïek-vegetatietype 20Ab4 komt te *vervallen* vanwege het onderscheiden van een droog subtype H2170B.

H2150 Duinheiden met struikhei

b - Code: r20Aa1, **wetenschappelijke naam:** Genisto anglicae-Callunetum, **Nederlandse naam:** Associatie van Struikhei en Stekelbrem, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied.

Toelichting: eerder werd gedacht dat in de Duinen alleen de typische subassociatie voorkomt, maar uit de karteringen blijkt dat niet juist te zijn. Er is daarom geen reden meer om binnen de associatie specifieke subassociaties te noemen.

H2160 Duindoornstruwelen

b - Code: r38Ab2, **wetenschappelijke naam:** Rosetum spinosissimae, **Nederlandse naam:** Duinroos-associatie, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en mits duindoorn aanwezig.

Toelichting: alle struwelen waar duindoorn in voorkomt, worden tot H2160 gerekend. In deze associatie, die pas in de Revisie is beschreven, komen soms ook duindoorns voor, dus is het consequent om ook deze vegetatie in de definitie op te nemen.

- Code: r40Ac1, **wetenschappelijke naam:** Rhamno-Crataegetum, **Nederlandse naam:** Associatie van Wegedoorn en Eenstijlige meidoorn, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen en mits duindoorn aanwezig en mits minder dan 5 m hoog.

Toelichting: de beperking tot struwelen lager dan 5 m is de consequentie van de definitiewijziging in H2180A, omdat de 'struwelen' van boshogte (minimaal 5 m) daartoe gaan behoren. Zie verder onder dat type.

a - De vegetatietypen 37-RG1-[37Ac/23Ab], 37-RG2-[37Ac/14Ca] en 37-RG3-[37Ac/14Cb] komen te *vervallen* omdat deze begroeiingen worden gerekend tot r38Aa1 of r38Ab1.

Omdat deze vormen van duindoornstruwelen nu als volwaardige associaties zijn erkend, is de kwaliteit als goed te beschouwen (er is geen reden meer om de kwaliteit matig te noemen).

c H2170 Kruipwilgstruwelen

Het habitattype wordt verbreed met de toevoeging van een droge vorm, die wordt onderscheiden als subtype B (zie hierna).

c H2170A Kruipwilgstruwelen (vochtig)

Toelichting: H2170A komt overeen met het huidige H2170; de naamsverandering wordt veroorzaakt door het onderscheiden van subtype B (zie hierna).

Betreft r9RG13, r38Aa2 (inclusief voormalig VvN 20Ab4) en r39Aa2c.

c H2170B Kruipwilgstruwelen (droog)

Code: r38Aa1, **wetenschappelijke naam:** Hippophao-Salicetum arenariae, **Nederlandse naam:**

Associatie van Duindoorn en Kruipwilg, **beperkende criteria:** mits in kustgebied en duindoorn afwezig.

Toelichting: dit vegetatietype viel al onder H2160 als Duindoorn aanwezig is. Ten onrechte viel het buiten de Nederlandse definitie van habitattypen in die gevallen dat Duindoorn afwezig is. In de Europese definitie worden nadrukkelijk ook de droge vormen van kruipwilgstruwelen tot H2170 gerekend. Gezien de vereisten voor het (water)beheer is het beter om er een afzonderlijk subtype van te maken.

H2180A Duinbossen (droog)

b - **Code:** r18Aa3, **wetenschappelijke naam:** Aulacomnio androgyni-Polypodietum vulgaris,

Nederlandse naam: Associatie van Gewone eikvaren en Gewoon knopjesmos, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H2180A.

Toelichting: zo nu en dan komt deze vegetatie als rand langs droge duinbossen voor.

b/c - **Code:** r40Ac1, **wetenschappelijke naam:** Rhamno-Crataegum, **Nederlandse naam:** Associatie van Wegedoorn en Eenstijlige meidoorn, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen en mits minimaal 5 m hoog.

Toelichting: dit vegetatietype wordt vegetatiekundig tot de struwelen gerekend, maar in een deel van de gevallen groeien de meidoorns door tot boven de 5 m, wat de grens is die wordt gehanteerd voor het onderscheid tussen volwassen bos en 'bos in struweelfase'. Meidoorns zijn al erkend als boomsoort in het tot H2180 behorende Meidoorn-Berkenbos. In de Europese definitie wordt vermeld: "Pioneer stages are open forests with *Betula* spp. [=Berk] and *Crataegus monogyna* [=Eenstijlige meidoorn]". Het is niet terecht om dan alleen het Meidoorn-Berkenbos tot H2180 te rekenen: ook de vormen zonder Zachte berk moeten hiertoe worden gerekend. Voor zover er Duindoorn in voorkomt, werden ze tot H2160 (Duindoornstruwelen) gerekend, maar het is beter om ook die gevallen tot H2180A te rekenen (omdat het in feite geen struweel is).

Van oudsher worden deze bossen als zeer waardevol beschouwd en Nederland heeft er een grote internationale verantwoordelijkheid voor. Dat ze niet als habitattype werden beschermd, wordt door de deskundigen als onjuist beoordeeld, gezien de Europese definitie.

Deze bossen komen lokaal voor in met name de kalkrijke duingebieden. Het type is beduidend minder stikstofgevoelig dan de meeste andere vegetatietypen in H2180A; het ligt in de rede om de KDW van H2160 voor deze vorm te gebruiken, omdat de struweelvorm van deze vegetatie mede de basis vormt voor de berekende KDW van H2160 (hiervoor is wel een afzonderlijk besluit nodig). In 2026 zal een addendum verschijnen van het KDW-rapport deze suggestie zal aan de opstellers van dat addendum worden meegegeven.

a - **Code:** r45Aa1, **wetenschappelijke naam:** Cynoglosso-Quercetum roboris, **Nederlandse naam:**

Hondstong-Eikenbos, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Code: r45Aa2, **wetenschappelijke naam:** Dicrano-Quercetum roboris, **Nederlandse naam:** Gaffeltand-Eikenbos, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: het oude VvN-type 42Aa1 is in drieën gesplitst, waardoor r45Aa1 en r45Aa2 moeten worden toegevoegd.

- **Code:** r45RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus umbrosus-Rubus taxandriae-[Quercion roboris], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Pluimkambram en Smeulende kambram van het Zomereik-verbond, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichtingen: voorheen waarschijnlijk opgevat als onderdeel van VvN 42Aa2, omdat niet bekend was dat de bramenrijke rompgemeenschap 42RG2 in de Duinen voorkwam.

- **Code:** r45RG4, **wetenschappelijke naam:** RG *Holcus lanatus*-*Agrostis capillaris*-[*Quercetea robori-petraeae*/Dicrano-Pinion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Gestreepte witbol en Gewoon struisgras van de Klasse van de eiken- en beukenbossen op voedselarme grond en het Verbond van de naaldbossen, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen en mits loofbos.

Toelichting: vervangt (evenals r45RG3) een deel van de subassociatie met Witbol binnen het oude VvN - type 42Aa2.

- **Code:** r45RG5, **wetenschappelijke naam:** RG *Rubus gratus*-*Rubus plicatus*-[*Quercion roboris*/Dicrano-Pinion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zoete haarbraam en Geplooid stokbraam van het Zomereik-verbond en het Verbond van de naaldbossen, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen en mits loofbos.

Toelichtingen: voorheen waarschijnlijk opgevat als onderdeel van VvN 42Aa1, omdat niet bekend was dat de bramenrijke rompgemeenschap 42RG2 in de Duinen voorkwam.

H2180B Duinbossen (vochtig)

a - **Code:** r42Aa2, **wetenschappelijke naam:** *Carici elongatae*-*Alnetum*, **Nederlandse naam:** Elzenzegge-Elzenbroek, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: hele associatie genoemd i.p.v. drie subassociaties; die inperking tot slechts drie subassociaties volgde niet uit de Europese definitie en zou andere subassociaties uitsluiten als ze zouden worden aangetroffen.

a - **Code:** r42RG5, **wetenschappelijke naam:** RG *Dryopteris dilatata*-[*Alnion glutinosae*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Brede stekelvaren van het Verbond van de elzenbroekbossen, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 39Aa1, 39Aa2 of 39RG04.

b/c - **Code:** r43RG2, **wetenschappelijke naam:** RG *Molinia caerulea*-[*Betulion pubescentis*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Pijpenstrootje van het Verbond van de berkenbroekbossen, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: deze vegetatie blijkt heel af en toe in de duinen voor te komen en is daarom toegevoegd, omdat alle in H2180 voorkomende (half)natuurlijke bosvegetaties tot de Europese definitie behoren.

H2180C Duinbossen (binnenduinrand)

b/c - **Code:** r46RG3, **wetenschappelijke naam:** RG *Rubus caesius*-*Ligustrum vulgare*-[*Alno*-*Padion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Dauwbraam en Liguster van het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: betreft een deel van SBB-43-g; blijkt ook in de Duinen voor te komen.

a - **Code:** r46RG4, **wetenschappelijke naam:** RG *Calamagrostis epigejos*-[*Alno*-*Padion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Duinriet van het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk opgevat als VvN 43Aa2.

b/c - **Code:** r46RG9, **wetenschappelijke naam:** RG *Rubus macrophyllus*-[*Querco*-*Fagetea*/*Quercetea robori-petraeae*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Bolle haarbraam van de Klasse van de eiken- en beukenbossen op voedselrijke grond en de Klasse van de eiken- en beukenbossen op voedselarme grond, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: betreft een deel van SBB-43-g; blijkt soms ook in de Duinen voor te komen.

a - **Code:** r46RG10, **wetenschappelijke naam:** RG *Anemone nemorosa*-[*Carpinion betuli*/*Alno*-*Padion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Bosanemoon van het Haagbeuken-verbond en het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits in FGR Duinen.

Toelichting: voorheen mogelijk opgevat als een soortenarme vorm van VvN 43Aa5 of wellicht als 43Ab1, hoewel die associatie niet officieel erkend werd in de Duinen (de vorm van het 'eiken-haagbeukenbos' die daar kan voorkomen, is dus deze rompgemeenschap; het concept-profiel van 2006 hintte daar al op).

b H2190A Vochtige duinvalleien (open water)

Opsplitsing van subtype A in subtype E 'gebufferd open water' en F 'zwakgebufferd open water'. Zie onder H2190E en H2190F (hierna) welke vegetatietypen het betreft.

Toelichting: de eisen die beide vormen van duinplassen stellen t.a.v. zuurgraad en voedingsstoffen zijn nogal verschillend, waardoor het huidige subtype A qua zuurgraad varieert van matig zuur tot basisch en qua voedselrijkdom van zeer voedselarm tot zeer voedselrijk. De verdeling waar nu voor is gekozen, is vergelijkbaar met het verschil tussen H3150 (Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden) en H3130 (Zwakgebufferde vennen). Bij de KDW'n voor stikstof werd al een tweedeling gehanteerd in de varianten 'matig' eutrofe vormen' en 'oligo- tot mesotrofe vormen'. Deze tweedeling is vrijwel overgenomen, alleen is (zoals de namen ook al aangeven) de mate van buffering belangrijker gevonden dan de voedselrijkdom, waardoor de kranswiervegetaties van gebufferde, voedselarme plassen (r4Ba2, r4Ba3) in deze indeling bij subtype E worden geplaatst, terwijl ze tot de KDW-variant 'oligo- tot mesotrofe vormen' behoren. Onderscheid op basis van mate van buffering was al toegepast bij de lage moerasvegetaties van subtypen B en C.

Vanwege een eenduidige codering is ervoor gekozen om subtype A (na splitsing) te laten vervallen en te vervangen door E en F.

H2190E Vochtige duinvalleien (gebufferd open water)

Betreft: r4Ba2, r4Ba3, r4Bb1, r4Bb3, r4Ca1, r4RG1, r5Aa1, r5Aa2, r5Bb2, r5Ca3, r5RG1, r5RG7, r5RG11, r5RG15, r5RG16, r8Aa1, r8RG17, r30Aa4, r30RG3 en r30RG7

b/c - Code: r5Bb2, **wetenschappelijke naam:** Utricularietum vulgaris, **Nederlandse naam:** Associatie van Groot blaasjeskruid, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Code: r5RG7, **wetenschappelijke naam:** RG Ceratophyllum demersum [Nupharo-Potametea], **Nederlandse naam:** RG Grof hoornblad [Orde van Fonteinkruiden en Waterlelies], **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Code: r5RG16, **wetenschappelijke naam:** RG Potamogeton natans-[Potametea/Lemnetea minoris], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Drijvend fonteinkruid van de Fonteinkruiden-klasse en Eendenkroos-klasse, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Code: r8RG17, **wetenschappelijke naam:** RG Butomus umbellatus-Elodea nuttallii-[Phragmitetea/Potametea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zwanenbloem en Smalle waterpest van de Riet-klasse en Fonteinkruiden-klasse, **beperkende criteria:** mits in het open water van vochtige duinvalleien.

Toelichting: deze vegetaties blijken heel af en toe in duinvalleien voor te komen en zijn daarom toegevoegd, omdat alle in H2190 voorkomende (half)natuurlijke watervegetaties tot de Europese definitie behoren.

a - Code: r30RG3, **wetenschappelijke naam:** RG Lythrum portula-[Bidentetea tripartitae/Littorelletea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Waterpostelein van de Tandzaad-klasse en de Oeverkruid-klasse, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk als VvN 28Aa1 opgevat.

- Code: r30RG7, **wetenschappelijke naam:** RG Juncus articulatus-[Bidentetea tripartitae/Isoeto-Nanojuncetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zomprus van de Tandzaad-klasse en de Dwergbiezen-klasse, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk als VvN 28Aa1 opgevat.

H2190F Vochtige duinvalleien (zwakgebufferd open water)

Betreft: r6Ab1, r6Ab2, r6Ac1, r6Ac2, r6Ac3, r6Ac4, r6RG1, r6RG2, r6RG3, r6RG5, r9RG6 en r29Aa1.

b/c - Code: r6Ab2, **wetenschappelijke naam:** Sparganietum minimi, **Nederlandse naam:** Associatie van Kleinste egelskop, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Toelichting: deze vegetatie blijkt heel af en toe in duinvalleien voor te komen en is daarom toegevoegd, omdat alle in H2190 voorkomende (half)natuurlijke watervegetaties tot de Europese definitie behoren.

a - Code: r6RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Apium inundatum-[Hydrocotylo-Baldellion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Ondergedoken moerasscherm van het Verbond van Waternavel en Stijve moerasweegbree, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Toelichting: Voorheen opgevat als VvN 6Ac3 of 6Ac4.

a - Code: r6RG5, **wetenschappelijke naam:** RG Potamogeton natans-[Littorelletea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Drijvend fonteinkruid van de Oeverkruid-klasse, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 6Ab1, 6Ac2 of 6Ad1.

H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)

a - Code: r9RG9, **wetenschappelijke naam:** RG Carex oederi subsp. oederi-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Dwergzegge van de Klasse van de kleine zeggen, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 9Ba3 of 9Ba4.

b - Code: r9RG13, **wetenschappelijke naam:** RG Calamagrostis epigejos-Ophioglossum vulgatum-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Duinriet en Addertong van de Klasse van de kleine zeggen, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en kruipwilg niet dominant, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2190B.

Toelichting: deze behoorde (als VvN 9RG1) zelfstandig tot subtype B; dit vegetatietype ontstaat bij ontkalking; zolang hij nog omringd wordt met kalkminnende vegetatie kan hij bij B blijven (dus in mozaïek), maar als hij zelfstandig voorkomt, is het beter om hem tot het ontkalkte subtype C te rekenen.

b/c - Code: r16Ab1, **wetenschappelijke naam:** Rhinantho-Orchietum, **Nederlandse naam:** Harlekijn-associatie, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en mits de soortensamenstelling meer verwant is aan het Knopbies-verbond dan aan het Verbond van Zwarte zegge.

Toelichting: in de Europese definitie wordt ook een variant "grasslands" voor H2190 genoemd, en dat betreft deze associatie; hij is dus ten onrechte tot nu toe uitgesloten van de definitie. Het type bestaat uit een kalkrijke en een kalkarme variant; in afwachting van de publicatie van daarmee samenhangende subassociaties, wordt een omschrijving gebruikt die de verschillen kort samenvat (soorten van het Knopbies-verbond betreffen de kalkrijke vorm).

H2190C Vochtige duinvalleien (ontkalkt)

a - Code: r9RG11, **wetenschappelijke naam:** RG Mentha aquatica-Hydrocotyle vulgaris-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Watermunt en Waternavel van de Klasse van de kleine zeggen, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk opgevat als VvN 9Aa1, 9RG1 of 9RG2.

b - Code: r9RG13, **wetenschappelijke naam:** RG Calamagrostis epigejos-Ophioglossum vulgatum-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Duinriet en Addertong van de Klasse van de kleine zeggen, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en mits kruipwilg niet dominant en niet in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H2190C.

Toelichting: zie onder H2190B.

a - Code: r9RG14, **wetenschappelijke naam:** RG Juncus subnodulosus-Salix repens-[Parvocaricetea/Phragmitetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Paddenrus en Kruipwilg van de Klasse van de kleine zeggen en de Riet-klasse, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied.

Toelichting: het oude VvN 8RG7 is opgesplitst in een relatief lage moerasvegetatie (r9RG14) en een hoge moerasvegetatie (r8RG7); de eerste hoort bij subtype C, de tweede blijft bij subtype D staan.

b - Code: r11Aa1, **wetenschappelijke naam:** Lycopodio-Rhynchosporietum, **Nederlandse naam:** Associatie van Moeraswolfsklauw en Snavelbies, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied.

Toelichting: deze vegetatie blijkt heel af en toe in duinvalleien voor te komen en is daarom toegevoegd, omdat hij beter onder de Europese definitie van H2190 kan vallen dan het alternatief, namelijk afzonderlijk onderscheiden als H7150 (een habitatype dat op de Hogere Zandgronden veel beter is ontwikkeld; daar komt bij dat afzonderlijk onderscheiden minder flexibiliteit zou opleveren).

b/c - Code: r16Ab1, **wetenschappelijke naam:** Rhinantho-Orchietum, **Nederlandse naam:** Harlekijn-associatie, **beperkende criteria:** mits in het kustgebied en mits de soortensamenstelling meer verwant is aan het Verbond van Zwarte zegge dan aan het Knopbies-verbond.

Toelichting: zie bij subtype A (soorten van het Verbond van Zwarte zegge betreffen de kalkarme vorm).

H2190D Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)

b/c - Code: r8RG17, **wetenschappelijke naam:** RG Butomus umbellatus-Elodea nuttallii-[Phragmitetea/Potametea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zwanenbloem en Smalle waterpest van de Riet-klasse en Fonteinkruiden-klasse, **beperkende criteria:** mits tussen hoge moerasplanten in vochtige duinvalleien.

Toelichting: deze vegetatie blijkt heel af en toe in duinvalleien voor te komen en is daarom toegevoegd, omdat alle in H2190 voorkomende (half)natuurlijke moerasvegetaties tot de Europese definitie behoren.

a - Code: r8RG19, **wetenschappelijke naam:** RG Samolus valerandi-Phragmites australis-[Phragmitetea/Lolio-Potentillion anserinae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap van Waterpunge en

Riet van de Riet-klasse en het Zilverschoon-verbond, **beperkende criteria:** mits in vochtige duinvalleien.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk opgevat als VvN 8Bb4.

- Het vegetatietype SBB-08C-f komt te *vervallen* omdat deze rompgemeenschap niet in de duinen voorkomt en dus niet tot dit habitatype behoort.

H2310 Stuifzandheiden met struikheide

b - beperkende criteria: “alle matige vegetaties maken maximaal 20% van het habitatype uit en zijn maximaal 1 ha groot” vervangen door “plekken met matige vegetaties zijn maximaal 1 ha groot”.

Toelichting: de toepassing van dit criterium was vrij ingewikkeld, omdat op meerdere aspecten gelet moet worden, namelijk welke vegetaties matig zijn (inclusief onbegroeid als gevolg van plaggen), hoe groot die plekken zijn, welk aandeel ze gezamenlijk uitmaken van wat als samenhangende eenheid wordt beschouwd (bestaande uit zelfstandige en mozaïekvegetaties). Pas als op alle aspecten is gelet, kan beoordeeld worden hoe de mozaïekregel kan worden toegepast (zodat duidelijk wordt wat het habitatype is en wat H0000; matige vegetaties zijn in dit geval altijd alleen mozaïekvegetaties).

De bedoeling van het criterium was met name om heidevelden met relatief veel vergrassing of grootschalige plagplekken niet volledig als het habitatype mee te rekenen. Er is echter, qua ecologisch functioneren, verschil tussen kleine matige plekken die verspreid over het heideveld voorkomen en grote matige plekken. Het huidige criterium is dus niet alleen ingewikkeld, maar in feite ook te streng. Daarom is ervoor gekozen het uitsluitingscriterium (H0000) in te perken tot de grote plekken van minimaal 1 ha en die dus als samenhangende plek te beoordelen (niet als optelling van kleine plekken).⁵ Daarmee wordt nog steeds recht gedaan aan de oorspronkelijke bedoeling, terwijl het een belangrijke vereenvoudiging en verduidelijking oplevert bij de habitatkartering.

Dezelfde benadering is van toepassing op H4010A en H4030 (de enige andere typen waar nu precies hetzelfde beperkende criterium voor geldt).

- **Code:** r44Aa1, **wetenschappelijke naam:** Dicrano-Juniperetum, **Nederlandse naam:** Gaffeltandmos-Jeneverbesstruweel, **beperkende criteria:** mits niet wordt voldaan aan de definitie van H5130, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2320.

Toelichting: kleine groepjes jeneverbessen worden meestal als onderdeel gezien van een vegetatietype van heiden en stuifzanden (binnen H2310, H2320, H2330 en H4030), maar soms worden ze gekarteerd als een afzonderlijk vegetatietype, terwijl ze niet voldoen aan de definitie van H5130 (“mits het struweel minimaal 1 are groot is, met minimaal 10 jeneverbesstruiken die minimaal 30% bedekken”). Het is ongewenst om deze plekken als H0000 te beschouwen, want het betreft (waardevolle) structuurelementen in het heide- en stuifzandlandschap. Ze worden dus net zo behandeld als de jeneverbessen die onderdeel zijn van andere vegetatietypen van heiden en stuifzanden.

a - De mozaïek-vegetatietypen SBB-19A-d en SBB-20A-a komen te *vervallen* omdat ze worden afgedekt door r19RG2 en het tot H6230 behorende r19Aa1.

b H2320 Binnenlandse kraaiheidebegroeiingen

Code: r44Aa1, **wetenschappelijke naam:** Dicrano-Juniperetum, **Nederlandse naam:** Gaffeltandmos-Jeneverbesstruweel, **beperkende criteria:** mits niet wordt voldaan aan de definitie van H5130, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2320.

Toelichting: zie bij H2310.

H2330 Zandverstuivingen

b beperkende criteria: mits in zandverstuiving.

In het huidige profiel wordt dit als volgt uitgelegd: “Het habitatype is beperkt tot locaties op de binnenlandse zandgronden die door verstuiving van zand zijn ontstaan en nog steeds onderdeel uitmaken van een zandverstuivings- of een heidelandschap. Hiermee worden dus pionierplekken op

⁵ Dat vergt dus het uitkarteren van matige plekken van minimaal 1 ha (wat in principe ook hoort te gebeuren bij vegetatiekaarten), zodat ze eenvoudig herkenbaar zijn als H0000. Het opnemen in een groter complex (met percentages) bemoeilijkt namelijk de toepassing en moet daarom vermeden worden. Matige vegetaties mogen in een complex voorkomen, maar dan moet duidelijk zijn dat ze in mozaïek voorkomen en dat er geen plek in voorkomt die zelf al groter is dan 1 ha.

industrieterreinen of bermen in het cultuurlandschap uitgesloten, maar bijvoorbeeld ook begroeiingen op oeverwallen langs beken.”

Op de Veluwe blijken kwalificerende vegetaties voor te komen in bossen. Naar de letter vallen de bossen volgens sommigen niet onder “een zandverstuivings- of een heidelandschap”, maar onder een ‘boslandschap’. Maar uit de voetnoot blijkt dat het de bedoeling is dat situaties zouden worden uitgesloten die geen oorsprong hebben als zandverstuiving of die inmiddels in cultuur zijn gebracht. De plekken in bossen zijn echter allemaal ontstaan uit een zandverstuiving, maar geïsoleerd geraakt door be- of verbossing. Dat is niet goed voor het duurzaam voortbestaan, maar doet niet af aan het kwalificeren. *De verbeterde uitleg wordt:* “Het habitatype is beperkt tot locaties op de binnenlandse zandgronden die door verstuiving van zand zijn ontstaan of die onderdeel uitmaken van een zandverstuivings- of een heidelandschap.”

Toelichting: de tweede zin in de bestaande uitleg “(Hiermee worden dus”[...] uitgesloten”) is als uitgangspunt genomen en de eerste zin is daarop aangepast. Door het vervangen van “en nog steeds onderdeel uitmaken van” door “of onderdeel uitmaken van” worden niet ongewild restanten van H2330 uitgesloten die bijvoorbeeld door bos omringd zijn geraakt en waarover discussie kan bestaan of ze “nog steeds onderdeel uitmaken van een zandverstuivings- of een heidelandschap”. Het overgrote deel van de H2330-vegetaties zal duidelijk in een zandverstuivings- of een heidelandschap zijn gelegen, maar bij restanten waar dat niet zo duidelijk is, wordt teruggevallen op de ontstaansgeschiedenis.

a - Code: r14RG19, **wetenschappelijke naam:** RG Rumex acetosella-[Koelerio-Corynephoretea/Arrhenatheretalia], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Schapenzuring van de Klasse van de droge graslanden op zandgrond/Glanshaver-orde, **beperkende criteria:** mits in zandverstuiving.

Toelichting: voorheen waarschijnlijk opgevat als VvN 14RG6 of SBB-14-r.

- Code: r19RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Nardus stricta-[Nardetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Borstelgras van de Klasse van de heischrale graslanden, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2330.

Toelichting: blijkt lokaal in zandverstuivingen voor te komen, qua standplaats een beetje vergelijkbaar met r14RG3; omdat dit een RG uit klasse 19 is (niet uit klasse 14), wordt het een mozaïektype (geen zelfstandig type).

b - Code: r44Aa1, **wetenschappelijke naam:** Dicrano-Juniperetum, **Nederlandse naam:** Gaffeltandmos-Jeneverbesstruweel, **beperkende criteria:** mits niet wordt voldaan aan de definitie van H5130, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H2330.

Toelichting: zie bij H2310.

H3110 Zeer zwak gebufferde vennen

b Code: r6RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Eleocharis multicaulis-Sphagnum-[Littorelletea/Scheuchzerietea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Veelstengelige waterbies en Veenmos van de Oeverkruid-klasse en de Klasse van de hoogveenlenken, **beperkende criteria:** mits in (het deel van) een oppervlaktewater met andere zelfstandige vegetaties van H3110.

Toelichting: zie bij H3130.

b Code: r6RG7, **wetenschappelijke naam:** RG Juncus bulbosus-Sphagnum-[Littorelletea/Scheuchzerietea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Knolrus en Veenmos van de Oeverkruid-klasse en de Klasse van de hoogveenlenken, **beperkende criteria:** mits in (het deel van) een oppervlaktewater met andere zelfstandige vegetaties van H3110.

Toelichting: zie bij H3130.

H3130 Zwakgebufferde vennen

a Code: r6RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Apium inundatum-[Hydrocotyle-Baldellion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Ondergedoken moerasscherm van de Oeverkruid-klasse, **beperkende criteria:** mits niet in vochtige duinvalleien en niet in lijnvormige water.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 6Ac3 of 6Ac4.

Code: r6RG4, **wetenschappelijke naam:** RG Hypericum elodes-[Littorelletea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Moerashertshooi van de Oeverkruid-klasse, **beperkende criteria:** mits niet in vochtige duinvalleien en niet in lijnvormige wateren.

Toelichting: voorheen opgevat als 6Ac2 of 6Ac3.

Code: r6RG5, **wetenschappelijke naam:** RG Potamogeton natans-[Littorelletea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Drijvende waterweegbree van de Oeverkruid-klasse, **beperkende criteria:** mits niet in vochtige duinvalleien en niet in lijnvormige wateren, **alleen in mozaïek:** met goede zelfstandige vegetaties van H3130.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 6Ab1, 6Ac2 of 6Ad1.

b Code: r6RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Eleocharis multicaulis-Sphagnum-[Littorelletea/Scheuchzerietea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Veelstengelige waterbies en Veenmos van de Oeverkruid-klasse en de Klasse van de hoogveenslenken, **beperkende criteria:** mits in (het deel van) een oppervlaktewater met andere zelfstandige vegetaties van H3130.

Toelichting: op herhaald verzoek van provincies en beheerders wordt het mogelijk gemaakt om eenduidiger maatregelen te treffen voor vennen. Dit vegetatietype leidde ertoe dat in zure vennen ook maatregelen getroffen moesten worden voor zwakgebufferde vennen. Dit vrij veel voorkomende vegetatietype is (bij nader inzien) niet kenmerkend voor H3130 en past beter bij H3160, dus is ervoor gekozen om het in beginsel tot H3160 te rekenen, behalve als het voorkomt in een ven met H3110 of H3130 (om te voorkomen dat het dáár juist weer leidt tot een mix van habitattypen; in deze gevallen gaat het om verzuring van wat eerder meer gebufferd was). Voor (uitzonderlijke) gevallen dat in een groot ven een zonering aanwezig is in de mate van buffering (bijvoorbeeld omdat aan één kant toestroom van grondwater plaatsvindt), moet het beperkend criterium worden gedifferentieerd op basis van de aanwezige habitattypen, om ongewenste combinaties van habitattypen binnen één zone te voorkomen; dan is r6RG6 dus H3130 aan de meer gebufferde kant en H3160 aan de zure kant.

b Code: r6RG7, **wetenschappelijke naam:** RG Juncus bulbosus-Sphagnum-[Littorelletea/Scheuchzerietea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Knolrus en Veenmos van de Oeverkruid-klasse en de Klasse van de hoogveenslenken, **beperkende criteria:** mits in (het deel van) een oppervlaktewater met andere zelfstandige vegetaties van H3130.

Toelichting: r6RG7 heeft een vergelijkbare ecologische positie als r6RG6 en daarom is daar voor dezelfde benadering gekozen.

b H3140 Kranswierwateren

Opsplitsing in subtype A 'zwakgebufferd' en B 'gebufferd'.

Toelichting: de eisen die beide vormen van kranswierwateren stellen t.a.v. zuurgraad en voedingsstoffen zijn nogal verschillend. De verdeling waar nu voor is gekozen is vergelijkbaar met het verschil tussen H3150 (Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden) en H3130 (Zwakgebufferde vennen). Bij de KDW'n voor stikstof werd al een driedeling gehanteerd in de varianten 'in laagveengebieden', 'op hogere zandgronden' en 'in afgesloten zeearmen'. Subtype A komt overeen met de tweede KDW-variant (hij komt dan meestal samen voor met H3130), subtype B komt overeen met de combinatie van de eerste en de derde variant (dit is het overgrote deel van H3140).

b H3140A Kranswierwateren (zwakgebufferd)

Betreft r4Aa1.

Toelichting: zie bij H3140.

b H3140B Kranswierwateren (gebufferd)

Betreft r4Ba1, r4Ba2, r4Ba3, r4Ca1 en r5Aa3b.

Toelichting: zie bij H3140.

b Code: r5Aa3b, **wetenschappelijke naam:** Najadetum marinae nitellopsidetosum, **Nederlandse naam:** Associatie van Groot nimfkruid, subassociatie met Sterkranswier, **beperkende criteria:** mits sterkranswier aanwezig.

Toelichting: betreft een gemengde gemeenschap met zowel sterkranswier als groot nimfkruid. Het is zeer verwant aan de Associatie van Sterkranswier (die al tot H3140B behoort) en stelt - mits deze definitie wordt gevolgd - dezelfde eisen aan waterkwaliteit als die associatie. Het was eerder niet in beeld, omdat hij tot een andere klasse behoort dan de Kranswieren-klasse. De Europese definitie geeft geen aanleiding om kranswierwateren te beperken tot die klasse. Het beperkend criterium 'mits sterkranswier aanwezig' is nodig omdat - ondanks de naam - de subassociatie ook kan voorkomen zónder sterkranswier en in zo'n geval wordt niet voldaan aan de Europese definitie van kranswiergemeenschappen in (hooguit) matig voedselrijke wateren.

a H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

- **Code:** r5Ba4, **wetenschappelijke naam:** Nymphaeetum candidae, **Nederlandse naam:** Associatie van Noordelijke waterlelie, **beperkende criteria:** mits in vlakvormige wateren, of in lijnvormige wateren voor zover de begroeiing aansluit bij die van het aangrenzende vlakvormige water, en minstens één van de volgende plantensoorten aanwezig is: doorgroeid fonteinkruid, gegolfd fonteinkruid, glanzig fonteinkruid of langstengelig fonteinkruid.

Toelichting: voorheen opgevat als onderdeel van VvN 5Ba3.

b/c - Code: r5Bb2, **wetenschappelijke naam:** Utricularietum vulgaris, **Nederlandse naam:** Associatie van Groot blaasjeskruid, **beperkende criteria:** mits in vlakvormige wateren, of in lijnvormige wateren voorzover de begroeiing aansluit bij die van het aangrenzende vlakvormige water en mits niet in vochtige duinvalleien.

Toelichting: deze vegetatie blijkt heel af en toe in duinvalleien voor te komen en is daarom toegevoegd aan H2190A; de consequentie is dat 'en mits niet in vochtige duinvalleien' is toegevoegd bij H3150.

a - Code: r5RG17, **wetenschappelijke naam:** RG Nuphar lutea-[Nymphaeion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Gele plomp van het Waterlelie-verbond, **beperkende criteria:** mits in vlakvormige wateren, of in lijnvormige wateren voor zover de begroeiing aansluit bij die van het aangrenzende vlakvormige water, en minstens één van de volgende plantensoorten aanwezig is: doorgroeid fonteinkruid, gegolfd fonteinkruid, glanzig fonteinkruid of langstengelig fonteinkruid.

Toelichting: voorheen opgevat als onderdeel van VvN 5Ba3.

H3160 Zure vennen

b Code: r6RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Eleocharis multicaulis-Sphagnum-[Littorelletea/Scheuchzerietea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Veelstengelige waterbies en Veenmos van de Oeverkruid-klasse en de Klasse van de hoogveenstenken, **beperkende criteria:** mits in vennen en mits niet in (het deel van) een ven met andere zelfstandige vegetaties van H3110 of H3130.

Toelichting: er is voor gekozen om r6RG6 tot H3160 te rekenen, tenzij...; zie verder bij H3130.

b Code: r6RG7, **wetenschappelijke naam:** RG Juncus bulbosus-Sphagnum-[Littorelletea/Scheuchzerietea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Knolrus en Veenmos van de Oeverkruid-klasse en de Klasse van de hoogveenstenken, **beperkende criteria:** mits in vennen en mits niet in (het deel van) een ven met H3110 of H3130.

Toelichting: r6RG7 heeft een vergelijkbare ecologische positie als r6RG6; daarom is voor dezelfde benadering gekozen; bij H3160 gaat het alleen om een iets andere bewoording.

b Code: r9RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Menyanthes trifoliata-[Caricetalia nigrae/Molinietalia], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Waterdrieblad van de Orde van Zwarte zegge en de Orde van Pijpenstrootje, **beperkende criteria:** mits in vennen.

Toelichting: het was al een mozaïektype (als SBB-09B-b), maar het blijkt zelden of nooit in mozaïek voor te komen, omdat in zure vennen vanuit de oever drijftillen worden gevormd. Wat dus werd beoogd in de oorspronkelijke definitie, is alsnog toegepast. Is onderdeel van het leefgebied van de brede geelgerande waterroofoever.

a - Het vegetatietype SBB-10A-a komt te *vervallen* omdat het onderdeel is van r10Aa2.

a H3260A Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)

- **Code:** r5RG9, **wetenschappelijke naam:** RG Luronium natans-[Ranunculion peltati], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Drijvende waterweegbree van het Verbond van Grote waterranonkel, **beperkende criteria:** mits in beken of riviertjes.

Toelichting: voorheen opgevat als SBB-05E-a of VvN 5Ba1.

- **Code:** r5, **Nederlandse naam:** overige gemeenschappen van de Fonteinkruiden-klasse, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H3260A.

Toelichting: de "overige waterplantenbegroeiingen" uit de huidige definitie zijn in beken altijd klasse 5.

a H3260B Beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden)

- **Code:** r5, **Nederlandse naam:** overige gemeenschappen van de Fonteinkruiden-klasse, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H3260B.

Toelichting: de "overige waterplantenbegroeiingen" uit de huidige definitie zijn in beken altijd klasse 5.

a H3270 Slikkige rivieroever

- **Code:** r8RG11, **wetenschappelijke naam:** RG Eleocharis acicularis-[Phragmitetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Naaldwaterbies van de Riet-klasse, **beperkende criteria:** mits op oevers van rivieren of nevengeulen.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 29Aa4.

- **Code:** r30RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Pulicaria vulgaris-[Bidentetea tripartitae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Vlooienkruid van de Tandzaad-klasse, **beperkende criteria:** mits op oevers van rivieren of nevengeulen.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 29Aa2 of 29Aa3.

- **Code:** r30RG2, **wetenschappelijke naam:** RG Cyperus fuscus-[Bidentetea tripartitae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Bruin cypergras van de Tandzaad-klasse, **beperkende criteria:** mits op oevers van rivieren of nevengeulen.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 29Aa2 of 29Aa3.

- **Code:** r30RG3, **wetenschappelijke naam:** RG Lythrum portula-[Bidentetea tripartitae/Littorelletea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Waterpostelein van de Tandzaad-klasse en de Oeverkruid-klasse, **beperkende criteria:** mits op oevers van rivieren of nevengeulen.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN 29Aa1 of 29Aa4.

H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)

b - beperkende criteria: “alle matige vegetaties maken maximaal 20% van het habitatype uit en zijn maximaal 1 ha groot” vervangen door “plekken met matige vegetaties zijn maximaal 1 ha groot”.

Toelichting: zie onder H2310.

a - Het mozaïek-vegetatietype SBB-11A-b (algenmatten) komt te *vervallen* omdat het gevallen betreft die worden ondervangen door r11Aa2, r11RG3 (beide met lage bedekkingen van vaatplanten) of ‘vegetatieloos’.

- Het vegetatietype SBB-11-k komt te *vervallen* want is onderdeel van r11Aa2.

H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)

b - beperkende criteria: “mits in FGR Laagveengebied” vervangen door “mits in FGR Laagveengebied of FGR Zeekleigebied”.

Toelichting: het type kan (zeer lokaal) ook in het Zeekleigebied ontstaan (deze regio bestaat overigens uit verschillende bodemsoorten, niet alleen klei); er is geen reden om zulke locaties uit te sluiten.

b - Code: r9DG1, **wetenschappelijke naam:** DG Vaccinium macrocarpon-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** DG Cranberry [Klasse van de kleine zeggen], **beperkende criteria:** mits in FGR Laagveengebied of FGR Zeekleigebied.

Toelichting: in H4010B kan cranberry zodanig gaan domineren dat de vegetatie tot r9DG1 gerekend moet worden (hoewel deze vegetatie bekender is van vochtige duinvalleien). Hoewel dit geen positieve ontwikkeling is, is het niet zo dat het habitatype dan ter plekke verdwijnt; daarom wordt hij als matige kwaliteit toegevoegd.

a - De vegetatietypen SBB-11B-b en SBB-11B-d komen te *vervallen* omdat ze de vegetatietype r11Ba1b en -a betreffen en die komen niet voor in het laagveengebied.

H4030 Droge heiden

b - beperkende criteria: “alle matige vegetaties maken maximaal 20% van het habitatype uit en zijn maximaal 1 ha groot” vervangen door “plekken met matige vegetaties zijn maximaal 1 ha groot”.

Toelichting: zie onder H2310.

b/c - Code: r20Aa2, **wetenschappelijke naam:** Vaccinio-Callunetum, **Nederlandse naam:** Associatie van Struikhei en Bosbes, **beperkende criteria:** mits niet op vaaggronden en mits kraaihei niet dominant.

Toelichting: was eerst alleen een mozaïektype, omdat bij het definiëren van H4030 werd verondersteld dat dit type buiten locaties met vaaggronden (behorend tot H2310) niet of nauwelijks zou voorkomen. Dat bleek al snel onjuist te zijn. In de Europese beschrijving van H4030 wordt deze vegetatie expliciet genoemd en mag dus ook niet worden uitgesloten van de Nederlandse invulling van het habitatype (hij kwalificeert nu dus zelfstandig).

b - **Code:** r44Aa1, **wetenschappelijke naam:** Dicrano-Juniperetum, **Nederlandse naam:** Gaffeltandmos-Jeneverbesstruweel, **beperkende criteria:** mits niet wordt voldaan aan de definitie van H5130, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H4030.

Toelichting: zie bij H2310.

a - De mozaïek-vegetatietypen SBB-19A-d en SBB-20A-a komen te *vervallen* omdat ze zijn afgedekt door r19RG2.

H6120 Stroomdalgraslanden

b - **Code:** r14RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Festuca lemanii-[Trifolio-Festucetalia ovinae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Groot schapengras van de Struisgras-orde, **beperkende criteria:** mits langs rivieren of riviertjes.

Toelichting: hiermee vervalt uit de beperkende criteria het onderdeel “mits ... minstens twee van de volgende kenmerkende typische plantensoorten aanwezig zijn: brede ereprijs, cipreswolfsmelk, handjesgras, kaal breukkruid, kleine ruit, liggende ereprijs, rivierduinzegge, rode bremraap, sikkellklaver, steenanjer, tripmadam, veldsalie, wilde averuit, zacht vetkruid, zandwolfsmelk”. Het vegetatietype voldoet ook zonder de aanvullende soorteneis aan de Europese definitie (zij het met matige kwaliteit). Het komt zelden voor, maar is wel de belangrijkste H6120-vegetatie in de Oeffeltermeent; strikte toepassing van de soorteneis zou daar leiden tot het grotendeels niet kwalificeren als H6120 en dat zou dus onterecht zijn.

- **Code:** r14RG17, **wetenschappelijke naam:** RG Euphorbia cyparissias-[Koelerio-Corynephoretea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Cipreswolfsmelk van de Klasse van de droge graslanden op zandgrond, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H6120.

Toelichting: deze vegetatie komt meestal niet als stroomdalgrasland voor, maar als dat wel het geval is, dan als kleine (wat ruigere) plekjes daarbinnen. Een zelfstandig kwalificeren, mits met een aanvullende soorteneis, kan beter worden vervangen door het type als mozaïektype in de definitie op te nemen.

- **Code:** r32Ca2, **wetenschappelijke naam:** Bromo inermis-Eryngietum campestre, **Nederlandse naam:** Kweekdravik-associatie, **beperkende criteria:** mits langs rivieren of riviertjes en mits minstens twee van de volgende soorten aanwezig zijn: brede ereprijs, cipreswolfsmelk, *geel walstro*, handjesgras, kaal breukkruid, *kattendoorn*, kleine ruit, *kraailook*, liggende ereprijs, *muurpeper*, rivierduinzegge, rode bremraap, sikkellklaver, *smal fakkelgras*, steenanjer, tripmadam, *veldkweek*, veldsalie, *walstrobremraap*, wilde averuit, zacht vetkruid, zandwolfsmelk, *cilindermos*, *groot duinsterretje*, *klein duinsterretje*.

Toelichting: in de huidige definitie is de aanvullende soorteneis geheel ingevuld met de typische plantensoorten; de bedoeling hiervan was dat pionier- en ruigtevormen, die dus (nog) geen grasland zijn, worden uitgesloten. Het vegetatietype biedt relatief goede kansen om de noodzakelijke uitbreiding van H6120 mee te realiseren. Het blijkt echter dat er grazige vormen zijn die (al) passen binnen H6120, maar die (net) niet kwalificeren op basis van typische soorten. De cursief gezette soorten zijn toegevoegd omdat ze duidelijk veel meer voorkomen in stroomdalgraslanden dan in pionier- en ruigtevegetaties; de totale soortenlijst geeft daardoor goede mogelijkheden om het beoogde onderscheid te maken. De drie laatstgenoemde soorten betreffen mossen; ingeschat is dat het opnemen van mossen praktisch goed uitvoerbaar is. N.B.: de twee duinsterretjes zijn variëteiten die binnenkort als afzonderlijke ondersoorten zullen worden erkend.

a Het vegetatietype 16Bc2 komt te *vervallen* omdat de enige locatie in het Rivierengebied bij nader inzien beter als r16Bc1d kan worden beschouwd (en dat is al een mozaïektype van H6120); het vegetatietype SBB-14D-d (met stroomdalgraslandsoorten) komt te *vervallen* want dit betreft r14Bb1.

H6210 Kalkgraslanden

b **Code:** r16RG22, **wetenschappelijke naam:** RG Rhinanthus alectorolophus-Leontodon hispidus-[Arrhenatheretalia/Brometalia erecti], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap van Harige ratelaar en Ruige leeuwentand van de Glanshaver-orde en de Klasse van de matig droge kalkgraslanden.

Toelichting: voorheen mogelijk opgevat als r15Aa1 (waardoor het al goede kwaliteit H6210 zou zijn) of als r16Aa1 (waardoor het als H6510A zou worden beschermd). Het is een vegetatie die ontstaat bij natuurontwikkeling of herstelbeheer, als voorstadium van r15Aa1. Bescherming als H6510A is ongewenst, omdat H6210 het doel is; daarom wordt het als matige kwaliteit van H6210 beschouwd.

b H6230 Heischrale graslanden

Opsplitsing in subtype A 'droge zandgronden', B 'vochtige zandgronden' en C 'heuvelland'.

Toelichting: de eisen die de drie vormen van heischrale graslanden stellen t.a.v. zuurgraad en waterstand zijn nogal verschillend. De verdeling waarvoor is gekozen, komt overeen met de varianten van de KDW'n voor stikstof, respectievelijk de droge, kalkarme variant, de vochtige, kalkarme variant en de droge, kalkrijke variant (de namen zijn wat aangepast, zodat ze de lading beter dekken).

b H6230A Heischrale graslanden (droge zandgronden)

- Subtype A betreft r19Aa1, r19Aa3 en r19Aa5.

Toelichting: zie bij H6230.

- **Code:** r19Aa1, **wetenschappelijke naam:** Galio hercynici-Festucetum ovinae, **Nederlandse naam:** Associatie van Liggend walstro en Schapengras

Toelichting: het beperkend criterium "mits bochtige smele minder dan 25%" is vervallen, omdat het vegetatietype is geherdefinieerd in de Revisie. De grens tussen de associatie en de (niet-kwalificerende) Rompgemeenschap met Bochtige smele is 50% bedekking geworden in plaats van 25%. Er zijn dus situaties die genoeg kenmerkende soorten hebben, maar toch een wat hogere bedekking met bochtige smele hebben dan 25% en dat is dus geen probleem.

H6230B Heischrale graslanden (vochtige zandgronden)

b - Subtype B betreft r19Aa2.

Toelichting: zie bij H6230.

a - Het vegetatietype SBB-19A-b komt te *vervallen* want het wordt ondervangen door r19Aa2.

b H6230C Heischrale graslanden (heuvelland)

Subtype C betreft r19Aa4.

Toelichting: zie bij H6230.

H6410 Blauwgraslanden

b - **Code:** r9RG10, **wetenschappelijke naam:** RG Carex oederi subsp. oedocarpa-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap van Geelgroene zegge van de Klasse van de kleine zeggen, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H6410.

Toelichting: komt voor als pionievorm van H6410 bij natuurontwikkeling.

a - **Code:** r16Aa2, **wetenschappelijke naam:** Crepido-Juncetum acutiflori, **Nederlandse naam:** Veldrus-associatie.

Toelichting: het beperkend criterium "mits minstens drie van de volgende plantensoorten aanwezig zijn: blauwe knoop, blauwe zegge, gevlekte orchis, ruw walstro, tormentil, veelbloemige veldbies" is geschrapt, want bij de herdefiniëring van deze associatie in de Revisie is hier rekening mee gehouden.

- Het mozaïek-vegetatietype SBB-16A-f kan *vervallen* omdat het wordt ondervangen door r16Aa2.

a H6430C Ruigten en zomen (droge bosranden)

Code: r34Ba, **wetenschappelijke naam:** Atropion bellae-donnae, **Nederlandse naam:** Wolfskersverbond, **beperkende criteria:** mits minstens één niet-algemene plantensoort van zoom of ruigte aanwezig is.

Toelichting: voorheen opgevat als onderdeel van r34Aa.

H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)

b **Code:** r16RG18, **wetenschappelijke naam:** RG Arrhenatherum elatius-[Arrhenatherion elatioris], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Glanshaver van het Glanshaver-verbond, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H6510A.

Toelichting: er bestond voorheen onduidelijkheid over de reikwijdte van VvN-type 16Bb1; de soortenarmere vormen werden in de ene kartering meegerekend en in de andere niet. De glanshavervegetaties zijn bij de revisie gesplitst in / verduidelijkt door een soortenrijk r16Bb1 en een soortenarm r16RG18 te onderscheiden. De Europese definitie is niet helder over de reikwijdte van het habitat: in de definitie zelf wordt het verbondsniveau (Arrhenatherion) genoemd, waartoe ook deze

rompgemeenschap behoort, anderzijds wordt als onderbouwing o.a. een Duitse indeling genoemd waarin sprake is van 'soortenrijke' hooilanden, wat zou pleiten voor een inperking. Er is nu gekozen voor een compromis: de soortenarme vorm kwalificeert alleen als hij onderdeel is van een soortenrijke locatie ('in mozaïek'), om te voorkomen dat grote oppervlakten met alleen de soortenarme vorm (zoals op veel dijktafsluitingen en een deel van de extensieve hooilanden) zouden kwalificeren.

a - Het vegetatietype SBB-16C-l komt te *vervallen* want het wordt ondervangen door r16Aa1.

a H6510B Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (grote vossenstaart)

Code: r16RG27, **wetenschappelijke naam:** RG Sanguisorba officinalis-[Molinio-Arrhenatheretea],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Grote pimpinel van de Klasse van de matig voedselrijke graslanden, **beperkende criteria:** mits een vlakvormig, al dan niet nabeweid, hooiland.

Toelichting: voorheen opgevat als onderdeel van r16Ba2, maar misschien ook als r16Bb1 (en dus H6510A); zit enigszins op de grens van twee verbonden die overeenkomen met subtype A en B (vandaar dat het een rompgemeenschap op klassenniveau is), maar sluit waarschijnlijk het beste aan bij H6510B. De naamgevende soort wordt expliciet genoemd in de naam en de definitie van het habitattype.

H7110A Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)

b - **Code:** r10RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Calla palustris-Sphagnum-[Caricion lasiocarpae],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Slangenwortel van het Draadzegge-verbond, **beperkende criteria:** mits het onderdeel van een hoogveenlandschap is en mits een acrotelm aanwezig is.

Toelichting: blijkt zeer lokaal in herstellende hoogvenen voor te komen.

a - Het vegetatietype SBB-11/c komt te *vervallen* want het betreft 'opslag' in hoogveen en geen eigen plantengemeenschap.

- De vegetatietypen SBB-11B1b, SBB-11B-a, SBB-11B-d en SBB-11-e komen te *vervallen* omdat ze zijn afgedekt met r11Ba1.

- Het vegetatietype SBB-11B-b komt te *vervallen* want het betreft r11Ba1b.

- De vegetatietypen SBB-11-h en SBB-11-k komen te *vervallen* omdat ze r11Aa2a betreffen en die wordt niet tot H7110A gerekend.

b H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes)

- beperkend criterium "mits een acrotelm aanwezig is of een vergelijkbaar hoogveenvormend proces"

In het huidige profiel staat in de definitie van H7110B een uitleg van het beperkend criterium dat geldt voor de zelfstandig kwalificerende vegetaties: "[mits niet in een hoogveenlandschap en] mits een acrotelm aanwezig is of een vergelijkbaar hoogveenvormend proces":

De locatie is een hydrologisch samenhangende eenheid met een acrotelm (zie bij subtype A) of met een zodanige drijftilvorming dat hetzelfde resultaat wordt bereikt.

De vraag is gesteld hoe dit toegepast moet worden. Een acrotelm kan worden vastgesteld op dezelfde wijze als bij H7110A, maar hoe kun je vaststellen of sprake is van "een zodanige drijftilvorming dat hetzelfde resultaat wordt bereikt"?

Hiervoor zijn geen kwantitatieve vuistregels beschikbaar. De vegetatie bestaat uit bulten en slenken, waarbij de stelregel is dat hoe groter het aandeel slenkvegetatie, hoe vatbaarder het heideveentje is voor verdroging in de zomer (hoewel die slenken natuurlijk in de winter juist het natste zijn). Maar dat hangt ook af van de lokale omstandigheden in de kom waarin het heideveentje ligt.

Alles afwegende is nu voor gekozen om "mits een acrotelm aanwezig is of een vergelijkbaar hoogveenvormend proces" als lokaal vast te stellen beperkend criterium te laten *vervallen*. De twee zelfstandig kwalificerende vegetatietypen behoren tot de bultvormende vegetaties die zelf in principe voldoende veenvormend vermogen hebben.⁶ Binnen het 'raamwerk' van die vegetaties doen de slenkvegetaties alleen in mozaïek mee en dat garandeert in voldoende mate dat de locatie als geheel voldoet aan de tot nu toe geldende criteria. Mocht er verslechtering optreden, dan is dat zichtbaar aan de abiotische kwaliteit (bijvoorbeeld de waterstanden) en vroeger of later ook aan de vegetatie (waardoor bijvoorbeeld door uiteenvallen van de bultvegetaties de slenkvegetaties steeds minder in mozaïek

⁶ Dat geldt in heideveentjes, maar niet per definitie bij subtype A (dat vooralsnog in relatief kleine locaties binnen hydrologisch niet-optimaal functionerend H7120 voorkomt) - vandaar dat in dat laatste geval wél een acrotelm moet worden vastgesteld.

voorkomen en dus niet meer kwalificeren). Kortom: de vegetatiekundige definitie geeft voldoende garantie dat er sprake is van een actief hoogveen.

a - De vegetatietypen SBB-11B1b, SBB-11B-a, SBB-11B-d en SBB-11-e komen te *vervallen* omdat ze zijn afgedekt met r11Ba1.

- Het vegetatietype SBB-11B-b komt te *vervallen* want het betreft r11Ba1b.

- De vegetatietypen SBB-11-h en SBB-11-k komen te *vervallen* omdat ze r11Aa2a betreffen en die wordt niet tot H7110B gerekend.

H7120 Herstellende hoogvenen

b - **Code:** r10RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Calla palustris-Sphagnum-[Caricion lasiocarpae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Slangenwortel van het Draadzegge-verbond, **beperkende criteria:** mits in herstellend hoogveen.

Toelichting: blijkt zeer lokaal in herstellende hoogvenen voor te komen.

a - De vegetatietypen SBB-11B1b, SBB-11B-a, SBB-11B-d en SBB-11-e komen te *vervallen* omdat ze r11Ba1 betreffen.

- Het vegetatietype SBB-11B-b komt te *vervallen* omdat het r11Ba1b betreft.

- Het vegetatietype SBB-11B-c komt te *vervallen* omdat het valt onder r10RG3.

- De vegetatietypen SBB-11-h en SBB-11-k komen te *vervallen* omdat ze r11Aa2a betreffen.

H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

b beperkend criterium “mits in kwelgebied”

Verzocht is om het beperkend criterium “mits in kwelgebied”, relevant bij r8Bc2b, r9Aa3a, r9RG5, r9RG6 en r10Ab1, nader te omschrijven. Bij de toepassing blijken in de diverse Natura 2000-gebieden verschillende keuzes te zijn gemaakt, met name ten aanzien van de herkomst van de kwel (telt lokale kwel vanuit het oppervlaktewater mee of niet?).

Bij de beoordeling is onderzocht hoe de betreffende vegetatietypen (en vooral r9Aa3a) zijn toegepast in de vegetatiekarteringen van De Wieden en Weerribben. Het verschil van inzicht bleek grosso modo niet te liggen aan de vegetatiekartering. We zal er in het Methodiekdocument Habitatkartering op gewezen moeten worden dat r9Aa3a goed moet worden onderscheiden van de (niet-kwalificerende) r9RG1.

Duidelijk is dat r9Aa3a in beginsel past binnen de Europese definitie van H7140, waarbij ‘mits in kwelgebied’ vooral dient om te waarborgen dat het gaat om veenvormende locaties (buiten hoogveen). Het zou dus onterecht zijn om ‘kwelgebied’ te beperken tot het landschapsniveau, waardoor het in grote laagveengebieden geheel of grotendeels niet zou kwalificeren. Er moet dus *op locatieniveau* worden vastgesteld of er kwel optreedt en die mag afkomstig zijn uit naastgelegen oppervlaktewater. Dit was ook de uitleg die de Interbestuurlijke Projectgroep Habitatkartering hanteerde bij het beoordelen van habitatkaarten (voor zover dat een punt van discussie was). Overigens valt hier nadrukkelijk géén bevoeiing onder (water op maaiveld brengen is iets anders dan kwel die via de ondergrond in/boven maaiveld komt); r9Aa3a (en r10Ab1) zijn met name in de Weerribben door bevoeiing sterk toegenomen, maar dat levert dus (nog) geen H7140A op.

Er is dus voor gekozen om de definitie niet te veranderen en de gangbare (maar in bepaalde gebieden blijkbaar niet toegepaste) interpretatie bij de toepassing te bevestigen.

Tegelijk is ervoor gekozen om r9Aa3a als *matige* kwaliteit te beschouwen (in vergelijking met r9Aa3b, waarin meer kenmerkende soorten van trilvenen voorkomen).

b/c **Code:** r8Bc2b, **wetenschappelijke naam:** Caricetum gracilis comaretosum, **Nederlandse naam:** Associatie van Scherpe zegge (subassociatie met wateraardbei), **beperkende criteria:** mits in kwelgebied, **alleen in mozaïek:** met zelfstandige vegetaties van H7140A.

Toelichting: deze blijkt zeer lokaal onderdeel te zijn van veenvormende vegetatie van H7140A en voldoet daarmee aan de Europese definitie.

a H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Het vegetatietype SBB-10A-a *vervalt* omdat het onderdeel is van r10Aa02.

H7230 Kalkmoerassen

b/c - Code: r9RG10, **wetenschappelijke naam:** RG Carex oederi subsp. oedocarpa-[Parvocaricetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Geelgroene zegge van de Klasse van de kleine zeggen, **beperkende criteria:** mits niet in het kustgebied en mits één van de volgende plantensoorten aanwezig is: breed wollegras, gele zegge, schubzegge, tweehuizige zegge, veenzegge.

Toelichting: vervangt een klein deel van VvN 9Ba en 16A (de rest wordt ondervangen met r9Ba6); hiermee wordt de definitie iets versmald tot die vegetatie die bedoeld is binnen het oude, bredere criterium.

b - Code: r9RG15, **wetenschappelijke naam:** RG Carex flacca-[Parvocaricetea/Molinio-Arrhenatheretea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zeegroene zegge van de Klasse van de kleine zeggen en de Klasse van de matig voedselrijke graslanden, **alleen in mozaïek** met zelfstandige vegetaties van H7230.

Toelichting: komt voor als pionievorm van H7230 bij natuurontwikkeling.

a - Code: r16Aa1d, **wetenschappelijke naam:** Cirsio dissecti-Molinietum parnassietosum, **Nederlandse naam:** Blauwgrasland (subassociatie met Parnassia), **beperkende criteria:** mits in kwelgebied en niet in het kustgebied en minstens drie van de volgende plantensoorten aanwezig zijn: armbloemige waterbies, bonte paardenstaart, groenknolorchis, grote muggenorchis, knopbies, moeraswespenorchis, parnassia, rechte rus, vleeskleurige orchis, vetblad; echt vetmos, geveerd diknerfmos, goudsikkelmos, groen schorpioenmos, groot staartjesmos, kamos, sterrengoudmos, trilveenveenmos, vierkantsmos, wolfsklauwmos.

Toelichting: in de praktijk blijken de beperkende criteria alleen van toepassing te (kunnen) zijn bij de subassociatie parnassietosum, dus 16Aa1 is ingeperkt tot r16Aa1d (de rest is hetzelfde gebleven).

- De vegetatietypen 9Ba en 16A (met specifieke soorten) komen te *vervallen* omdat ze grotendeels worden ondervangen met r9Ba6 en r9RG10 (zie toelichting daar).

H9110 Veldbies-beukenbossen

b - Code: r18Ab1, **wetenschappelijke naam:** Veronico chamaedryos-Poetum nemoralis, **Nederlandse naam:** Schaduwgras-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Code: r18Ac2, **wetenschappelijke naam:** Luzulo luzuloidis-Thelypteridetum limbospermae,

Nederlandse naam: Stippelvaren-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Toelichting: betreft twee nieuw onderscheiden plantengemeenschappen, toegevoegd omdat de stelregel bij alle bossen is dat alle (van nature) voorkomende bosrandvegetaties bij het habitatype horen. Mogelijk eerder tot het bos gerekend.

a - Code: r40Bb1, **wetenschappelijke naam:** Senecioni ovati-Rubetum iuvenis, **Nederlandse naam:** Associatie van Schaduwkruiskruid en Tere woudbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Code: r40Bb2, **wetenschappelijke naam:** Sambuco racemosae-Rubetum rudis, **Nederlandse naam:** Associatie van Trosulier en Ruwe raspbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Code: r40Bb3, **wetenschappelijke naam:** Rubetum pedemontani, **Nederlandse naam:**

Rompgemeenschap met Geplooid stokbraam van de Brummel-klasse, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Toelichting: r40Bb1, r40Bb2 en r40Bb3 vervangen VvN 35Aa2, 35Aa3 en 37Aa1.

- **Code:** r45RG1, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus umbrosus-Rubus taxandriae-[Quercion roboris], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Pluimkambraam en Smeulende kambraam van het Zomereik-verbond, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Code: r45RG5, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus gratus-Rubus plicatus-[Quercion roboris/Dicrano-Pinion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zoete haarbraam en Geplooid stokbraam van het Zomereik-verbond en het Verbond van de naaldbossen, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Code: r45RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus bellardii-[Quercetea robori-petraeae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Sierlijke woudbraam van de Klasse van beuken- en eikenbossen op droge zandgrond, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9110.

Toelichting: r45RG1, r45RG5 en r45RG6 vervangen (het relevante deel van) het SBB-type 42-d.

H9120 Beuken-eikenbossen met hulst

b - Beperkende criteria

Bij de vegetatietypen VvN 42Aa2 en 42Aa3 (inmiddels r45Aa4 en r45Aa5) stond als beperkend criterium o.a.: "mits op moderpodzolgronden, lemige humuspodzolgronden, oude kleigronden of leemgronden". Deze (aanvullende) bodemeis wordt *geschrapt*.

Toelichting: in het Methodiekdocument Habitatkartering staat dat deze karakteristieke bodemtypen niet meer als beperkend criterium kunnen worden toegepast: "Het blijkt echter dat Beuken-Eikenbos of Bochtige smele-Beukenbos ook kan voorkomen op andere bodemtypen." Op bodems waar in het verleden H9190 voorkwam, kan door successie Beuken-Eikenbos of Bochtige smele-Beukenbos ontstaan, zonder dat het bodemtype is gaan behoren tot de in de bodemeis genoemde bodemtypen. Dat zou als consequentie hebben dat door de verandering van het vegetatietype (van Berken-Eikenbos naar Beuken-Eikenbos of Bochtige smele-Beukenbos) H0000 ontstaat en niet H9120, omdat niet aan de bodemeis van H9120 wordt voldaan. De in de definitie opgenomen beperking vindt niet zijn oorsprong in de Europese definitie, dus deze kennelijke fout moet hersteld worden.

b - **Code:** r18Aa3, **wetenschappelijke naam:** Aulacomnio androgyni-Polypodietum vulgaris,

Nederlandse naam: Associatie van Gewone eikvaren en Gewoon knopjesmos, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r18Ab1, **wetenschappelijke naam:** Veronico chamaedryos-Poetum nemoralis, **Nederlandse naam:** Schaduwgras-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r18Ac1, **wetenschappelijke naam:** Pseudotaxiphylllo-Phegopteridetum, **Nederlandse naam:** Beukvaren-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r18Ac2, **wetenschappelijke naam:** Luzulo luzuloidis-Thelypteridetum limbospermae,

Nederlandse naam: Stippelvaren-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r36Aa4, **wetenschappelijke naam:** Rubetum taxandriae, **Nederlandse naam:** Associatie van Smeulende kambaam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Toelichting: betreft vier nieuw onderscheiden plantengemeenschappen, toegevoegd omdat de stelregel bij alle bossen is dat alle (van nature) voorkomende bosrandvegetaties bij het habitattype horen. Mogelijk eerder tot het bos gerekend.

a - **Code:** r40Aa2, **wetenschappelijke naam:** Pruno spinosae-Rubetum sprengelii, **Nederlandse naam:** Associatie van Sleedoorn en Rode grondbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r40Bb1, **wetenschappelijke naam:** Senecioni ovati-Rubetum iuvenis, **Nederlandse naam:** Associatie van Schaduwkruiskruid en Tere woudbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r40Bb2, **wetenschappelijke naam:** Sambuco racemosae-Rubetum rudis, **Nederlandse naam:** Associatie van Trosulier en Ruwe raspbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r40Bb3, **wetenschappelijke naam:** Rubetum pedemontani, **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Geplooid stokbraam van de Brummel-klasse, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Toelichting: r40Aa2, r40Bb1, r40Bb2 en r40Bb3 vervangen VvN-typen 37Aa1 en 37Aa2.

b - **Code:** r45RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus bellardii-[Quercetea robori-petraeae],

Nederlandse naam: Rompgemeenschap met Sierlijke woudbraam van de Klasse van beuken- en eikenbossen op droge zandgrond, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Toelichting: kenmerkend voor oude bosstandplaatsen met H9120 waar veel lichtinval is (het betreft zogenoemde 'oud-bosbramen').

b H9160A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)

Code: r18Aa3, **wetenschappelijke naam:** Aulacomnio androgyni-Polypodietum vulgaris, **Nederlandse naam:** Associatie van Gewone eikvaren en Gewoon knopjesmos, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160A.

Code: r18Ab1, **wetenschappelijke naam:** Veronico chamaedryos-Poetum nemoralis, **Nederlandse naam:** Schaduwgras-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van

H9160A.

Code: r18Ac1, **wetenschappelijke naam:** Pseudotaxiphylo-Phegopteridetum, **Nederlandse naam:** Beukvaren-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Code: r18Ac2, **wetenschappelijke naam:** Luzulo luzuloidis-Thelypteridetum limbospermae, **Nederlandse naam:** Stippelvaren-associatie, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120.

Toelichting: betreft vier nieuw onderscheiden plantengemeenschappen, toegevoegd omdat de stelregel bij alle bossen is dat alle (van nature) voorkomende bosrandvegetaties bij het habitatype horen. Mogelijk eerder tot het bos gerekend.

a - Code: r40Aa1, **wetenschappelijke naam:** Corno sanguineae-Rubetum vestiti, **Nederlandse naam:** Associatie van Rode kornoelje en Fraaie kamdraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160A

Code: r40Aa2, **wetenschappelijke naam:** Pruno spinosae-Rubetum sprengelii, **Nederlandse naam:** Associatie van Sleedoorn en Rode grondbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160A

Code: r40Bb1, **wetenschappelijke naam:** Senecioni ovati-Rubetum iuvenis, **Nederlandse naam:** Associatie van Schaduwkruiskruid en Tere woudbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160A

Code: r40Bb2, **wetenschappelijke naam:** Sambuco racemosae-Rubetum rudis, **Nederlandse naam:** Associatie van Troslier en Ruwe raspbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160A

Toelichting: r40Aa1, r40Aa2, r40Bb1 en r40Bb2 vervangen VvN-typen 37Aa1 en 37Aa2.

- Code: r46Ab2, **wetenschappelijke naam:** Primulo elatioris-Carpinetum, **Nederlandse naam:** Sleutelbloem-Eiken-Haagbeukenbos, **beperkende criteria:** mits in FGR Heuvelland

Toelichting: vervangt (samen met r46Ab3) de soortenrijkere vormen van VvN-type 43Ab1.

- Code: r46RG10, **wetenschappelijke naam:** RG Anemone nemorosa-[Carpinus betuli/Alno-Padion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Bosanemoon van het Haagbeuken-verbond en het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits in FGR Hogere zandgronden.

Toelichting: vervangt een relatief soortenarme vorm van VvN 43Ab1 (daarom heeft deze rompgemeenschap een matige kwaliteit, in tegenstelling tot de associaties waarin 43Ab1 is opgesplitst).

- Code: r46RG11, **wetenschappelijke naam:** RG Dryopteris-[Quercus-Fagetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Stekelvaren van de Klasse van de eiken- en beukenbossen op voedselrijke grond, **beperkende criteria:** mits in FGR Hogere zandgronden.

Toelichting: vervangt een relatief soortenarme vorm van VvN 43Ab1 (daarom heeft deze rompgemeenschap een matige kwaliteit, in tegenstelling tot de associaties waarin 43Ab1 is opgesplitst).

a H9160B Eiken-haagbeukenbossen (heuvelland)

- Code: r40Aa1, **wetenschappelijke naam:** Corno sanguineae-Rubetum vestiti, **Nederlandse naam:** Associatie van Rode kornoelje en Fraaie kamdraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160B

Code: r40Aa2, **wetenschappelijke naam:** Pruno spinosae-Rubetum sprengelii, **Nederlandse naam:** Associatie van Sleedoorn en Rode grondbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160B

Code: r40Bb1, **wetenschappelijke naam:** Senecioni ovati-Rubetum iuvenis, **Nederlandse naam:** Associatie van Schaduwkruiskruid en Tere woudbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160B

Code: r40Bb2, **wetenschappelijke naam:** Sambuco racemosae-Rubetum rudis, **Nederlandse naam:** Associatie van Troslier en Ruwe raspbraam, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9160B

Toelichting: r40Aa1, r40Aa2, r40Bb1 en r40Bb2 vervangen VvN-typen 37Aa1 en 37Aa2.

- Code: r46Ab1, **wetenschappelijke naam:** Orchido-Carpinetum, **Nederlandse naam:** Kalk-Eiken-Haagbeukenbos, **beperkende criteria:** mits in FGR Heuvelland

Code: r46Ab2, **wetenschappelijke naam:** Primulo elatioris-Carpinetum, **Nederlandse naam:** Sleutelbloem-Eiken-Haagbeukenbos, **beperkende criteria:** mits in FGR Heuvelland

Toelichting: r46Ab1 en r46Ab2 vervangen VvN-type 43Ab1.

- **Code:** r46RG10, **wetenschappelijke naam:** RG *Anemone nemorosa*-[Carpinion betuli/Alno-Padion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Bosanemoon van het Haagbeuken-verbond en het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits in FGR Heuvelland.

Toelichting: vervangt een relatief soortenarme vorm van VvN 43Ab1 (daarom heeft deze rompgemeenschap een matige kwaliteit, in tegenstelling tot de associaties waarin 43Ab1 is opgesplitst).

- **Code:** r46RG11, **wetenschappelijke naam:** RG *Dryopteris*-[Querco-Fagetea], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Stekelvaren van de Klasse van de eiken- en beukenbossen op voedselrijke grond, **beperkende criteria:** mits in FGR Heuvelland.

Toelichting: vervangt een relatief soortenarme vorm van VvN 43Ab1 (daarom heeft deze rompgemeenschap een matige kwaliteit, in tegenstelling tot de associaties waarin 43Ab1 is opgesplitst).

H9190 Oude eikenbossen

b - Code: r18Aa3, **wetenschappelijke naam:** *Aulacomnium androgyni*-*Polypodium vulgare*, **Nederlandse naam:** Associatie van Gewone eikvaren en Gewoon knopjesmos, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9190.

Toelichting: betreft een nieuw onderscheiden plantengemeenschap, toegevoegd omdat de stelregel bij alle bossen is dat alle (van nature) voorkomende bosrandvegetaties bij het habitattypen horen. Mogelijk eerder tot het bos gerekend.

b - Code: r43RG3, **wetenschappelijke naam:** RG *Rubus plicatus*-[*Quercion pubescentis*/*Quercion roboris*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Geplooid stokbraam van het Verbond van de berkenbroekbossen en het Zomereik-verbond, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9190.

Code: r45RG5, **wetenschappelijke naam:** RG *Rubus gratus*-*Rubus plicatus*-[*Quercion roboris*/*Dicrano-Pinion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Zoete haarbraam en Geplooid stokbraam van het Zomereik-verbond en het Verbond van de naaldbossen, **beperkende criteria:** mits loofbos, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9190.

Toelichting: op plekken waar relatief veel zonlicht bij kan komen, in en langs randen van oude eikenbossen, kunnen bramenrijke bosvegetaties voorkomen die tot deze rompgemeenschappen behoren.

a - Code: r45Aa2, **wetenschappelijke naam:** *Dicrano-Quercetum roboris*, **Nederlandse naam:** Gaffeltand-Eikenbos, **beperkende criteria:** mits op leemarme humuspodzolgronden, leemarme vaaggronden of podzolgronden met een zanddek en mits onderdeel van een minimaal honderdjarige opstand van zomereik of op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 en mits niet in FGR Duinen.

Code: r45Aa3, **wetenschappelijke naam:** *Betulo-Quercetum roboris*, **Nederlandse naam:** Berken-Eikenbos, **beperkende criteria:** mits op leemarme humuspodzolgronden, leemarme vaaggronden of podzolgronden met een zanddek en mits onderdeel van een minimaal honderdjarige opstand van zomereik of op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 en mits niet in FGR Duinen.

Code: r45RG2, **wetenschappelijke naam:** RG *Hypnum cupressiforme*-*Dicranum scoparium*-[*Quercetum robori-petraeae*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Gewoon klauwtjesmos en Gewoon gaffeltandmos van de Klasse van de eiken- en beukenbossen op voedselarme grond, **beperkende criteria:** mits op leemarme humuspodzolgronden, leemarme vaaggronden of podzolgronden met een zanddek en mits onderdeel van een minimaal honderdjarige opstand van zomereik of op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 en mits niet in FGR Duinen.

Code: r45RG7, **wetenschappelijke naam:** RG *Deschampsia flexuosa*-[*Quercion roboris*/*Dicrano-Pinion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Bochtige smelevan van het Zomereik-verbond en het Verbond van de naaldbossen, **beperkende criteria:** mits loofbos en mits op leemarme humuspodzolgronden, leemarme vaaggronden of podzolgronden met een zanddek en mits onderdeel van een minimaal honderdjarige opstand van zomereik of op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 en mits niet in FGR Duinen.

Code: r45RG8, **wetenschappelijke naam:** RG *Molinia caerulea*-[*Quercion roboris*/*Dicrano-Pinion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Pijpenstrootje van het Zomereik-verbond en het Verbond van de naaldbossen, **beperkende criteria:** mits loofbos en mits op leemarme humuspodzolgronden, leemarme vaaggronden of podzolgronden met een zanddek en mits onderdeel van een minimaal honderdjarige opstand van zomereik of op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 en mits niet in FGR Duinen.

Toelichting: r45Aa2, r45Aa3, r45RG2, r45RG7 en r45RG8 vervangen samen VvN-type 45Aa1 (het Berken-Eikenbos in brede zin); de rompgemeenschappen vertegenwoordigen een matige kwaliteit.

b H91D0 Hoogveenbossen

Code: r39Aa1, **wetenschappelijke naam:** Salicetum auritae, **Nederlandse naam:** Associatie van Geoorde wilg, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H91D0.

Toelichting: bij vergissing is de struweelrand van H91D0 in de bestaande definitie beperkt tot r39Aa2, terwijl juist r39Aa1 veel karakteristieker is voor H91D0.

b - Code: r43RG2, **wetenschappelijke naam:** RG Molinia caerulea-[Betulion pubescentis], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Pijpenstrootje van het Verbond van de berkenbroekbossen, **beperkende criteria:** mits niet in FGR Duinen en mits buiten H7120.

Toelichting: deze vegetatie blijkt heel af en toe in de duinen voor te komen en is daarom toegevoegd aan H2180B; de consequentie is dat 'mits niet in FGR Duinen' is toegevoegd bij H91D0.

- Code: r43RG3, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus plicatus-[Betulion pubescentis/Quercion roboris], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Geplooid stokbraam van het Verbond van de berkenbroekbossen en het Zomereik-verbond, **beperkende criteria:** mits niet in FGR Duinen en mits buiten H7120 en mits zachte berk dominant en mits veenmossen aanwezig.

Toelichting: deze rompgemeenschap blijkt bij nader inzien niet beperkt te zijn tot het Verbond van de berkenbroekbossen en dus ook niet zonder meer tot H91D0 gerekend te kunnen worden. Over deze verdroogde, bramenrijke bossen is veel discussie geweest, omdat ze als weinig waardevol of zelfs als hindernis voor natuurherstel worden gezien. Aan de bezwaren kan deels tegemoet worden gekomen door duidelijker onderscheid te maken tussen de vochtige vorm die past bij berkenbroekbossen en de droge vorm die past bij het Zomereik-verbond. Er is voor gekozen om de vochtige tot H91D0 te rekenen indien zachte berk dominant is én veenmossen aanwezig zijn (ongeacht de mate van bedekking, omdat hoge bedekkingen slechts heel zelden voorkomen). N.B.: er is geen noodzaak tot een dergelijke inperking bij de andere twee rompgemeenschappen, omdat die duidelijk tot de berkenbroekbossen behoren.

b H91E0 Vochtige alluviale bossen

beperkende criteria: mits op alluviale bodem en onder invloed van beek of rivier.

Bij de karteringen van habitattypen is gebruik gemaakt van de nadere concretisering van deze criteria. Toch is er nog onduidelijkheid blijven bestaan. Het Deskundigenteam Beekdalen van OBN heeft hierover in 2021 een advies uitgebracht, met toepassing op gebieden in Gelderland. Dit advies wijkt af van de door LVVN gevolgde interpretatie, waardoor ook de T1-habitatkaarten van die gebieden (gaan) afwijken van wat is bedoeld in de aanwijzingsbesluiten.

In het bestaande profiel worden de criteria toegelicht. In combinatie met de Leeswijzer luidt de huidige toelichting:

Met alluviale bodem wordt bedoeld: een bodem die is gevormd op afzettingen van een beek of rivier.

Onder beken en rivieren worden ook verstaan de (meer of minder) genormaliseerde / gekanaliseerde of zelfs gegraven vormen van rivieren, riviertjes en beken. Met "onder invloed van beek of rivier" worden één of meer van de volgende processen bedoeld:

- beïnvloeding door bronnen
- overstroming door beek- of rivierwater
- opkwellend water vanuit beek of rivier
- beïnvloeding van de grondwaterspiegel, ook al wordt die grondwaterspiegel voornamelijk bepaald door toestroom van water uit hogere gronden; het is dus niet nodig dat de beek- of rivierkwel de grondwaterspiegel geheel bepaalt; er mag van worden uitgegaan dat van de bedoelde invloed altijd sprake is in situaties waar in beekdalen de bodem bestaat uit jonge kleigronden zoals gedefinieerd door Kemmers en De Waal (zie p. 38 in rapport 667 van het StaringCentrum).

Tot het habitatype behoren niet de elzenbroekbossen van laagten (in en vooral buiten beekdalen) die helemaal niet onder invloed staan van kwel vanuit de beek.

Er is voor gekozen om deze tekst als volgt aan te passen:

Aan het criterium van een alluviale bodem wordt voldaan als het bos voorkomt op een door bronwater gevoede locatie of op een bodem die is gevormd op afzettingen van een beek of rivier (inclusief beken en rivieren die genormaliseerd/gekanaliseerd of gegraven zijn).

Aan het criterium 'onder invloed van beek of rivier' wordt voldaan als het grondwater in het bos (geheel of gedeeltelijk)

- afkomstig is van een bron,
- of via overstroming afkomstig is uit een beek of rivier,
- of via kwel afkomstig is uit een beek of rivier,

- of wordt beïnvloed door het peil in een beek of rivier,
 - of wordt gevoed door toestromend grondwater dat wordt afgevoerd door een beek of rivier.
- [Elders in het profiel te vermelden, niet meer in de definitie:] Tot het habitatype behoren niet de elzenbroekbossen van laagten (in en vooral buiten beekdalen) die helemaal niet onder invloed staan van een beek of rivier.

Toelichting: de wijze van definiëring en de uitleg daarvan, maakt in de praktijk veel uit. Daarbij is het niet eenvoudig om de Europese definitie te vertalen naar heldere criteria, omdat er tegenstrijdigheden bestaan in die definitie. Enerzijds staat er: “All types occur on heavy soils (generally rich in alluvial deposits) periodically inundated by the annual rise of the river (or brook) level, but otherwise well-drained and aerated during low-water.” Anderzijds wordt onder ‘corresponding categories’ het Duitse type ‘Weichholzaunenwald ohne Überflutung’ genoemd - kennelijk is overstroming dus geen harde voorwaarde. En ook wat de bodem betreft, hoeft in de praktijk niet altijd sprake te zijn van ‘heavy soils’ of duidelijk waarneembare afzettingen van bronnen of beken - denk bijvoorbeeld aan bronbossen. De in de definitie genoemde vegetatietypen geven bij twijfel de doorslag.

Daarbij is er afgelopen jaren vooral discussie gevoerd over enerzijds bossen die door landschappelijke ingrepen zoals bedijkingen niet meer worden overstroomd en anderzijds bossen die (tot en met het moment van bescherming in een Natura 2000-gebied) afwateren op een naastgelegen beek die inmiddels zodanig is verondiept dat er van een beek in de ‘normale’ zin van het woord geen sprake meer is, omdat het nu een doorstroommoeras is geworden. Het eerste punt was al opgelost in de bestaande definitie, namelijk door ook andere vormen van waterinvloed mee te nemen dan alleen overstroming, maar er was nog wel enig verschil tussen de bewoording in het profiel van H91E0 en in de Leeswijzer van het Profielendocument - daar is nu een keuze in gemaakt, namelijk de iets ruimere omschrijving (die in de praktijk van de kartering al werd toegepast). Het tweede punt is opgelost door een mogelijkheid toe te voegen: het grondwater in het bos wordt gevoed door toestromend grondwater dat wordt afgevoerd door een beek of rivier. Dat doet ook recht aan de historische situatie van dit type bossen, voordat het gebruikelijk werd om bovenloopjes van beken ‘naar boven’ door te trekken tot in de doorstroomvenen (zoals in randen van hoogvenen). Maar met deze formulering blijven elzenbroekbossen in afvoerloze laagten dus nog steeds buiten de definitie.

In het genoemde advies van het DT Beekdalen staat een wat bredere formulering die geheel vervangend zou moeten zijn voor “onder invloed van beek of rivier”, namelijk: “onder invloed van bewegend oppervlakte- of grondwaterwater”. Daar is nu dus bewust niet voor gekozen. Anderzijds wordt aanbevolen: “Kies voor een landschapsecologische afbakening op basis van een combinatie van Fysisch-Geografische Regio, geomorfologie en bodemtype.” Dat zou wellicht in de vorm van een hulpmiddel kunnen, maar niet in de definitie. De hulpmiddelen die kunnen worden gebruikt om de definitie daadwerkelijk toe te passen (zoals bepaalde kaarten), worden namelijk niet (meer) vermeld in de definitie, omdat ze thuishoren in het Methodiekdocument Habitatkartering. In dat document moet dan wel helder staan dat niet de hulpmiddelen bepalend zijn, maar de definitie. Dat heeft bijvoorbeeld als consequentie dat een kwalificerende bodem niet perse op de bodemkaart hoeft te staan (en dus kan de bodemkaart niet doorslaggevend zijn).

H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen)

De samenstellende vegetatietypen bleken bij het maken van habitattypenkaarten ook als struweel te voldoen aan de vegetatiekundige definitie, omdat ze behoren tot het Verbond van de wilgenvloedbossen en -struwelen. T.b.v. de habitatkaart Rijntakken is in 2013⁷ een afspraak gemaakt over hoe hiermee om te gaan. In de geest van andere habitattypen, waarbij struweelranden meedoen als mozaïektype, worden deze vegetatietypen tot een hoogte van 5 meter (de struweelfase) alleen tot H91E0A gerekend als ze in

⁷ In 2017 is hierover nog het volgende voorgesteld door de Interbestuurlijke Projectgroep Habitatkartering (en overeengekomen met de provincie) bij het afronden van de habitatkaart: “In de notitie is hierover gezegd dat struweel van smalbladige wilgen (incl. wilgenbos in struweelfase) alleen mee mag doen als H91E0A als het wordt omgeven door bos van volwassen bomen (minimaal 5 meter) of als het daarlangs als rand voorkomt. Het eerste is duidelijk, maar het laatste blijkt toch tot onduidelijkheid te leiden. Kennelijk hanteert de provincie daarbij de vuistregel (die in strijd lijkt met een voorbeeld uit de notitie) dat de rand vrij smal moet zijn. We stellen voor dat een rand niet breder mag zijn dan het bos waar hij langs ligt (dat is dus een relatieve maat, geen absolute). Deze vuistregel staat nog niet in het Methodiekdocument, maar is in de praktijk ook bij andere bostypen toegepast (speelt met name bij wilgenstruweel langs hoogveenbos).”

mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H91E0A voorkomen. Omdat volwassen bossen omringd kunnen zijn door relatief zeer brede zones met bos in struweelfase, die moeilijk als ‘randen’ kunnen worden opgevat, is de afspraak gemaakt dat een rand niet breder mag zijn dan het bos zelf. In het Methodiekdocument Habitatkartering moeten hiervan de voorbeelden worden opgenomen die e.e.a. illustreren.

Deze afspraak wordt nu geformaliseerd in de definitietabel.

b - Code: r46RG6, **wetenschappelijke naam:** RG Rubus caesius-Salix alba-[Alno-Padion/Salicion albae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Dauwbraam en Schietwilg van het Verbond van Els en Vogelkers en het Verbond van de wilgenvloedbossen en -struwelen, **beperkende criteria:** mits op alluviale bodem en mits onder invloed van beek of rivier en mits smalbladige wilgen dominant.

Toelichting: bossen waarvan de boomlaag nog (in meerderheid) uit met name schiet- en kraakwilg bestaan, maar waarvan de ondergroei wordt gedomineerd door dauwbraam, bevinden zich op het kantelpunt van zachthoutoibos en andersoortige bossen. Zodra de smalbladige wilgen niet meer domineren, is het vaak onduidelijk welk bostype het gaat worden; deze fase kan niet anders dan tot H0000 gerekend worden, hoewel het goed mogelijk is dat uiteindelijk H91E0B of H91E0C ontstaat.

H91E0B Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)

b Code: r39Aa2, **wetenschappelijke naam:** Salicetum cinereae, **Nederlandse naam:** Associatie van Grauwe wilg, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H91E0B.

Toelichting: bij bossen zijn nu consequent de mantels/struweelranden toegevoegd, daar waar ze nog ten onrechte ontbraken.

b Code: r46RG2, **wetenschappelijke naam:** RG Urtica dioica-Ulmus minor-[Alno-Padion], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Grote brandnetel en Gladde iep van het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits op alluviale bodem en mits onder invloed van beek of rivier, op een standplaats als van andere vegetaties van H91E0B.

Toelichting: bij de toepassing van de (huidige) unieke vertaling van r46RG2 naar H91F0 is gebleken dat in veel gevallen H91F0 moest worden toegekend aan locaties die meer passen bij H91E0B dan bij H91F0; dat geldt met name voor r46RG2 op de meer kleiige bodems. Anderzijds kan een eerder ingediend voorstel om het type geheel over te plaatsen naar H91E0B niet gevolgd worden, omdat er ook situaties zijn waar toedeling aan H91F0 wél terecht is. Daarom is gekozen voor de oplossing die ook is toegepast bij duingraslanden, namelijk “op een standplaats als van andere vegetaties van H91E0B”. Het is helaas niet mogelijk gebleken om een korte, sluitende definitie te formuleren voor wat die bedoelde standplaatsen van H91E0B en H91F0 dan precies zijn. In de definitie wordt dus bovenstaande formulering gebruikt, maar in het profiel zal de volgende toelichting worden opgenomen: “Deze standplaats betreft een kleiige of zavelige bodem in vlakke delen van de uiterwaarden of op vergelijkbare plekken binnendijs; bij hoogwaters kan het water vaker dan incidenteel boven het maaiveld komen (door overstroming of onderdijkse kwel) en in dat geval kan het type ook op, relatief laag in het landschap gelegen, zandige bodems voorkomen” (zie bij H91F0 voor de corresponderende toelichting).

H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

b Code: r39Aa1, **wetenschappelijke naam:** Salicetum auritae, **Nederlandse naam:** Associatie van Geoorde wilg, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H91E0C.

Code: r39Aa2, **wetenschappelijke naam:** Salicetum cinereae, **Nederlandse naam:** Associatie van Grauwe wilg, **alleen in mozaïek** met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H91E0C.

Toelichting: bij bossen zijn nu consequent de mantels/struweelranden toegevoegd, daar waar ze nog ten onrechte ontbraken.

a Code: r42RG5, **wetenschappelijke naam:** RG Dryopteris dilatata-[Alnion glutinosae], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Brede stekelvaren van het Verbond van de elzenbroekbossen, **beperkende criteria:** mits op alluviale bodem en onder invloed van beek of rivier.

Toelichting: voorheen opgevat als VvN-typen 39Aa2 (soortenarme vorm) of 39RG4.

H91F0 Droge hardhoutoibossen

b- beperkend criterium: mits in FGR Rivierengebied of het benedenrivierengebied

Toelichting: de zelfstandige vegetatietypen waren beperkt tot de FGR Rivierengebied, maar ze kunnen mogelijk ook lokaal voorkomen in het benedenrivierengebied, dat bestaat uit de buitendijkse gebieden langs Zwarte water, Lek, Nieuwe Maas / Nieuwe Waterweg, Noord, Oude Maas, Spui, Boven-Merwede /

Beneden-Merwede, Nieuwe Merwede, Dordtsche Kil, Bergsche Maas / Amer (alle gelegen in de FGR Zeekleigebied), Hollandsch Diep en Haringvliet (gelegen in de FGR Afgesloten Zeearmen). Er is geen reden om ze hier van de definitie uit te sluiten.

Code: r46RG2, **wetenschappelijke naam:** RG *Urtica dioica*-*Ulmus minor*-[*Alno*-*Padion*], **Nederlandse naam:** Rompgemeenschap met Grote brandnetel en Gladde iep van het Verbond van Els en Vogelkers, **beperkende criteria:** mits op alluviale bodem en mits onder invloed van beek of rivier, op een standplaats als van r46Aa1.

Toelichting: zie bij H91E0B. In dit geval is er maar één (ander) zelfstandig vegetatietype en die wordt dus concreet genoemd. In de definitie wordt dus bovenstaande formulering gebruikt, maar in het profiel zal de volgende toelichting worden opgenomen: “Deze standplaats betreft zandige, kleiig-zandige of lichte zavelbodems op de hoogste delen van de uiterwaarden (zoals oeverwallen, rivierduinen of overgangen naar de Hogere Zandgronden); het type kan niet voorkomen op locaties waar bij hoogwaters het water vaker dan incidenteel boven het maaiveld kan komen (door overstroming of onderdijkse kwel)” (zie bij H91E0B voor de corresponderende toelichting).